

Razumevanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i rešavanje bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica

Praktični vodič

Razumevanje antisemitskih
krivičnih dela počinjenih
iz mržnje i rešavanje
bezbednosnih potreba
jevrejskih zajednica

Praktični vodič

Razumevanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i rešavanje bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica

Praktični vodič

Izdavač:
OEBS-ova Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)
Ul. Miodowa 10
00-251 Varšava Poljska
www.osce.org/odihr

© OSCE/ODIHR 2021

Sva prava zadržana. Sadržaj ove publikacije može se slobodno koristiti i kopirati u obrazovne i druge nekomercijalne svrhe, pod uslovom da svaku takvu reprodukciju prati navođenje OEBS-a/ODIHR-a kao izvora.

ISBN 978-83-66690-29-5

Dizajn naslovne strane: Nona Reuter

Zahvalnost

ODIHR želi da izrazi zahvalnost Ligi za borbu protiv defamacije (ADL) i sledećim pojedinačnim ekspertima, čiji su doprinosi bili ključni za izradu ovog vodiča:

- ▶ Rabin Andrew Baker, lični predstavnik predsedavajućeg OEBS-a za borbu protiv antisemitizma, Sjedinjene Američke Države
- ▶ Stacy Burdett, potpredsednica Kancelarije za odnose sa vladom, zagovaranje i angažman u zajednici, Liga za borbu protiv defamacije (ADL), Sjedinjene Američke Države
- ▶ Jakub Cygan, glavni specijalista, Ministarstvo unutrašnjih poslova i uprave, Poljska
- ▶ Paul Giannasi, načelnik Međuvladinog programa za krivična dela počinjena iz mržnje, Ministarstvo pravde, Velika Britanija
- ▶ Gabriela Jiraskova, konsultant za upravljanje krizama, Svetski jevrejski kongres, Češka Republika
- ▶ Robin Sclafani, direktor, CEJI - Jevrejski doprinos inkluzivnoj Evropi, Belgija
- ▶ Michael Whine, direktor za vladine i međunarodne poslove, Trust za bezbednost zajednice (CST), Velika Britanija

Publikacija „Razumevanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i rešavanje bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica - Praktični vodič” prevedena je u saradnji sa Savezom jevrejskih opština Srbije.

Sadržaj

Predgovor	vii
Rezime	ix
Uvod	1
PRVI DEO: RAZUMEVANJE IZAZOVA	5
I. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: kontekst	5
II. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: ključne odlike	8
III. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: uticaj	11
DRUGI DEO: RAZVIJANJE DELOTVORNIH VLADINIH ODGOVORA	16
I. Prihvaćene odgovornosti i druge međunarodne obaveze	16
II. Ključni principi	21
1. Zasnovani na pravima	21
2. Usmereni na žrtve	22
3. Nediskriminatorni	22
4. Participatorni	22
5. Zajednički	23
6. Saradnički	23
7. Empatični	23
8. Rodno osetljivi	24
9. Transparentni	24
10. Holistički	24
III. Praktični koraci	25
1. Priznavanje problema	25
2. Procena bezbednosnih rizika i sprečavanje napada	27
3. Podizanje svesti	29
4. Izgradnja poverenja između vlada i jevrejskih zajednica	31
5. Pružanje zaštite jevrejskim zajednicama i lokalitetima, uključujući i tokom posebnih događaja	34
6. Rad s jevrejskim zajednicama na uspostavljanju sistema upravljanja krizama	35
7. Prepoznavanje i evidentiranje antisemitske motivacije krivičnih dela počinjenih iz mržnje	36

8. Pružanje dokaza o bezbednosnim potrebama jevrejskih zajednica radeći s njima na prikupljanju podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje	41
9. Umirivanje zajednice u slučaju napada	42
10. Pružanje podrške žrtvama antisemitskih napada	45
ANEKSI	47
Aneks 1: Pregled indikatora predrasuda	48
Aneks 2: Studije slučaja	53
Aneks 3: Tabelarni pregled aktivnosti	56
Aneks 4: Trust za bezbednost zajednice (Community Security Trust): Vodič o judaizmu za pripadnike policije	63
Aneks 5: Jevrejski praznici 2017-2022	71
Aneks 6: „Radna definicija antisemitizma“ usvojena od Međunarodne alijanse za sećanje na Holokaust (IHRA)	74

Predgovor

Poslednjih godina su antisemitski napadi sa smrtonosnim posledicama u Tuluzu, Briselu, Parizu, Kopenhagenu i drugde raširili osećaj straha i nesigurnosti među jevrejskim zajednicama, i ukazali na hitnu potrebu za većim naporima na suzbijanju antisemitizma.

Nasilni činovi antisemitizma koji ciljaju na Jevreje ili osobe koje se smatraju Jevrejima ugrožavaju vrednosti slobodnog, demokratskog i inkluzivnog društva. Krivična dela kao što su skrnavljenje grobalja, napadi na sinagoge, jevrejske kulturne centre, spomenike Holokausta ili izraelske institucije mogu uticati na život Jevreja širom regiona OEBS-a. U nekim državama članicama u ovim krivičnim delima počinjenim iz mržnje oštećeno je ili uništeno nekoliko preostalih tragova jevrejske kulture koji su preživeli Holokaust.

OEBS-ova Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) ima zadatak da podrži države članice u njihovim naporima da se suprotstave antisemitizmu. U tom smislu je, 2014. godine, Deklaracija ministarskog saveta OEBS-a iz Bazela o „jačanju napora u borbi protiv antisemitizma“ pozvala ODIHR da državama članicama ponudi najbolju praksu u naporima na suzbijanju antisemitizma.¹ Pre toga su Odlukom Ministarskog saveta OEBS-a o slobodi misli, savesti, veroispovesti ili uverenja pozvane vlade da nastoje da spreče napade i zaštite od napada sve verske zajednice.²

U ovom vodiču, ODIHR daje konkretne preporuke kako ove obaveze pretočiti u akciju. Zahvaljujemo se stručnjacima iz celog regiona koji su pružili doprinos dobrim praksama koje su razvijene i primenjene u raznim državama članicama OEBS-a. Ohrabrujemo države članice da koriste ovaj praktični vodič kao polaznu tačku za otvorenu i promišljenu procenu problema antisemitizma i razmatranje politika i mera za njegovo rešavanje.

Ova publikacija je deo projekta ODIHR-a „S reči na dela“ (eng. *Words into Action*), koji je velikodušno finansiralo nemačko Ministarstvo spoljnih poslova. Ovaj vodič uvažava potrebu za suočavanjem sa specifičnim izazovima antisemitizma kroz pristup koji je čvrsto utemeljen u okvirima međunarodnih ljudskih prava i obaveza OEBS-a. Nadamo se da bi se mogao koristiti i kao model za rešavanje bezbednosnih potreba drugih zajednica koje ugrožavaju krivična dela počinjena iz mržnje.

Michael Georg Link
Direktor ODIHR-a

¹ OSCE Ministerial Council Declaration No. 8/14, „Declaration on Enhancing Efforts to Combat Anti-Semitism“, Bazel, 5. decembar 2014, <<http://www.osce.org/cio/130556?download=true>>.

² OSCE Ministerial Council Declaration No. 3/13, „Freedom of Thought, Conscience, Religion or Belief“, Kijev, 6. decembar 2013, <<http://www.osce.org/mc/109339?download=true>>.

Rezime

O kakvim se izazovima radi?

Antisemitsko uznemiravanje, nasilje ili diskriminacija ciljaju jevrejske žene, muškarce, dečake i devojčice i ljude za koje se smatra da su Jevreji širom regiona OEBS-a. Jevrejske institucije, uključujući sinagoge, škole i groblja, kao i entiteti ili događaji povezani sa Izraelom takođe su meta nasilja i vandalizma.

Krivična dela počinjena iz mržnje i pretnje motivisane antisemitizmom imaju dubok uticaj ne samo na žrtve konkretnih napada već i na svakodnevni život Jevreja kao pojedinaca i njihovih zajednica na više načina:

- strah da se prisustvuje verskim obredima/sluzbama, da se ulazi u sinagoge ili nosi prepoznatljiva religijska odeća ili simboli negativno utiče na pravo pojedinaca i zajednica da ispoljavaju svoju veru ili uverenje;
- iz straha, Jevreji mogu prestati da se javno deklariraju kao Jevreji, da izražavaju svoj kulturni identitet ili prisustvuju jevrejskim kulturnim događajima – čime se Jevreji praktično isključuju iz javnog života;
- u školi, na radnom mestu, u društvenim okruženjima ili na društvenim mrežama, Jevreji se često samocenzurišu, i stoga mogu biti uzdržani u izražavanju empatije ili podrške Izraelu kako bi izbegli stigmatizaciju;
- antisemitsko nasilje primoralo je jevrejske škole i omladinske organizacije u mnogim državama članicama OEBS-a da deluju samo uz ozbiljne mere bezbednosti. Čak i najmlađa deca odrastaju sa osećanjem straha i svešću o svojoj ugroženosti; i
- potreba za izgradnjom ili jačanjem bezbednosnih perimetara predstavlja finansijski teret koji, umesto države, često snose jevrejske institucije, tako što na to preusmeravaju sredstva inače namenjena verskim, kulturnim i obrazovnim aktivnostima.

Kao rezultat, antisemitsko nasilje ugrožava fizičku bezbednost jevrejskih zajednica i uliva osećaj straha i nesigurnosti među pojedincima u tim zajednicama.

Zašto to predstavlja razlog za zabrinutost u državama članicama?

Države članice OEBS-a obavezale su se da će prepoznati, evidentirati i izveštavati o krivičnim delima počinjenim iz mržnje motivisanim predrasudama vezanim za antisemitizam i da će podržati napore institucija OEBS-a da razviju delotvorne i sveobuhvatne odgovore na krivična dela počinjena iz mržnje.

Države imaju obavezu prema međunarodnim ljudskim pravima da zakonom zabrane svako zagovaranje verske mržnje koje predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.³ Države članice OEBS-a obavezale su se da će „nastojati da spreče i zaštite od napada usmerenih na osobe ili grupe na osnovu misli, savesti, veroispovesti ili uverenja”.⁴

Šta vlade mogu da učine?

Vlade mogu preduzeti niz mera u rešavanju problema antisemitizma. One mogu:

- **priznati** da je antisemitizam problem koji predstavlja pretnju bezbednosti i stabilnosti koji vlade moraju dosledno rešavati;
- **proceniti rizik i sprečiti napade** jačanjem saradnje između organa za sprovođenje zakona i jevrejske zajednice putem formalnih linija komunikacije, transparentnosti i zajedničkog planiranja i delovanja;
- **podići svest** pomaganjem političkim liderima, zvaničnicima krivičnog pravosuđa, civilnom društvu i široj javnosti da razumeju antisemitizam, njegov negativan uticaj i da nauče kako se boriti protiv ove pojave merama izgradnje kapaciteta i podizanjem svesti;
- **izgrađivati poverenje** razvijanjem i institucionalizacijom radnih partnerstava sa institucijama i pojedincima jevrejske zajednice;
- **poboljšavati zaštitu** jevrejskih zajednica i lokacija, uključujući pojačane policijske patrole i pružanje finansijske pomoći;
- **uzeti u obzir stručnost jevrejske zajednice prilikom uspostavljanja sistema upravljanja krizama**, kako bi se osiguralo najbolje moguće zajedničko planiranje i reaganje u vanrednim situacijama; i
- **prepoznavati i beležiti** svaku predrasudu motivisanu antisemitizmom tokom istrage i krivičnog gonjenja, senzibilizujući organe za sprovođenje zakona na specifične osobine antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje, uključujući situacije u kojima se kritika Izraela razvija u antisemitsku akciju;⁵
- **obezbediti dokaze o bezbednosnim potrebama** jevrejskih zajednica radeći sa tim zajednicama na prikupljanju podataka razvrstanih, između ostalog i po polu, i razmenjujući informacije o antisemitskim krivičnim delima i pretnjama;
- **hrabriti** jevrejsku zajednicu pokazivanjem solidarnosti u slučaju napada i/ili pretnji. Ovo se može učiniti, na primer, organizovanjem specijalnih policijskih patrola

3 United Nations General Assembly, Resolution 2200A (XXI), „International Covenant on Civil and Political Rights”, 16. decembar 1966, stupila na snagu 23. marta 1976, član 20.2, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

4 MC Decision Kijev 3/13, *op. cit.*, napomena 2.

5 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, A Practical Guide (Varšava: OSCE/ODIHR, 2014)*, <<https://www.osce.org/odihr/datacollectionguide>>. Napomena: Ovaj dokument je takođe dostupan u prevodu na srpski jezik, <<https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/221736.PDF>>.

i javnom osudom svih antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje kao i stvaranjem klime za društveni odgovor kojim se diskredituju, odbacuju i marginalizuju antisemitizam i drugi oblici netolerancije ili diskriminacije;

- **pružiti podršku žrtvama** i pomoći zajednicama da se vrate svom svakodnevnom životu nakon napada; i
- **slati poruku** široj javnosti da krivična dela počinjena iz mržnje, netolerancija i diskriminacija prema bilo kojoj grupi predstavljaju pretnju čitavom društvu.

Uvod

Istorijat

U aprilu 2004. godine, nemačka vlada je u Berlinu bila domaćin konferencije OEBS-a na visokom nivou, koja je bila posvećena savremenim izazovima povezanim sa antisemitizmom. U „Berlinskoj deklaraciji“, koja je tom prilikom usvojena, naglašava se da je antisemitizam poprimio nove oblike od vremena Holokausta i da predstavlja pretnju bezbednosti i stabilnosti u regionu OEBS-a.⁶ Takođe je podvučeno i da dešavanja na Bliskom istoku nikada ne opravdavaju antisemitizam.

U junu 2013, ODIHR i tadašnje ukrajinsko predsedavanje OEBS-om sazvali su stručni sastanak pod nazivom „Rešavanje bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica: izazovi i dobre prakse“, kako bi istakli bezbednosne izazove s kojima se suočavaju jevrejske zajednice. Kao rezultat ovog stručnog sastanka nastao je skup sveobuhvatnih preporuka.⁷

U novembru 2014. godine politički lideri, predstavnici vladinih i međuvladinih organizacija i organizacija civilnog društva okupili su se u Berlinu kako bi istražili savremene manifestacije antisemitizma u regionu OEBS-a i napravili reviziju „Berlinske deklaracije“ deset godina kasnije. Rezimirajući ovaj događaj, poznat kao „Konferencija Berlin plus deset“, švajcarsko predsedavanje OEBS-om zaključilo je da antisemitizam ostaje izazov po stabilnost i bezbednost u regionu OEBS-a i pozvalo „organe za sprovođenje zakona da se pozabave vrlo stvarnim pretnjama po bezbednost jevrejske zajednice“.⁸

Nadovezujući se na ove zaključke, kao i na preporuke koje je razvilo civilno društvo, na Ministarskom savetu OEBS-a u Bazelu 2014. godine usvojena je Deklaracija Ministarskog saveta o „Pojačavanju napora u borbi protiv antisemitizma“. Ovom Deklaracijom se države članice pozivaju da „pojačaju napore na sprovođenju postojećih obaveza OEBS-a u vezi s praćenjem krivičnih dela počinjenih iz mržnje i prikupljanjem relevantnih podataka, uključujući i krivična dela motivisana antisemitizmom“. U Deklaraciji se ODIHR poziva da podrži države članice OEBS-a u njihovim naporima da „olakšaju saradnju između državnih zvaničnika i civilnog društva o pitanjima vezanim za antisemitizam, uključujući i krivična dela počinjena iz mržnje“.⁹

6 „Berlin Declaration“, zaključci bugarskog predsedavanja OEBS-om, informacije dobijene od bugarskog predsedavanja OEBS-om 2004, <<http://www.osce.org/cio/31432?download=true>>.

7 „Expert Conference on Addressing the Security Needs of Jewish Communities in the OSCE Region: Challenges and Good Practices“, OEBS/ODIHR, 13. jun 2013, str. 5, <<http://www.osce.org/odihr/105253?download=true>>.

8 10th Anniversary of the OSCE's Berlin Conference on Anti-Semitism High-Level Commemorative Event Berlin, zaključci švajcarskog predsedavanja OEBS-om, informacije obezbedilo švajcarsko predsedavanje OEBS-om 2014, 12-13. novembar 2014, <<http://www.osce.org/odihr/126710>>.

9 MS Declaration, Bazel 8/14, *op. cit.*, napomena 1.

Zašto je neophodan ovaj vodič?

Antisemitsko uznemiravanje, nasilje i diskriminacija negativno utiču na svakodnevni život jevrejskih pojedinaca i zajednica i njihovo uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Nivo pretnje nekim jevrejskim zajednicama u regionu OEBS-a visok je i neposredan. Jevrejskim zajednicama nedostaju neophodni resursi i kapaciteti za sveobuhvatno rešavanje bezbednosnih izazova s kojima se suočavaju. Još važnije, za osiguranje bezbednosti jevrejskih zajednica odgovorna je vlada. Organi za sprovođenje zakona snose primarnu odgovornost za bezbednost jevrejskih zajednica, baš kao i za bezbednost svih ostalih pojedinaca ili grupa. Kada se jevrejske zajednice suočavaju s većim pretnjama nego ostali, njihova zaštita zaslužuje veću pažnju policije i drugih organa za sprovođenje zakona.

„Vlade imaju osnovnu obavezu da osiguraju bezbednost svojih građana. Ona takođe potvrđuje temeljnu posvećenost slobodnom ispovedanju vere. Pa ipak, bezbednosne potrebe i finansijski teret s kojima se sada suočavaju mnoge jevrejske zajednice ozbiljno dovode u pitanje ove principe. Dakle, ovi sasvim elementarni izazovi isključivo praktične prirode na kraju predstavljaju egzistencijalnu pretnju budućnosti jevrejskog života u regionu OEBS-a.“
– Rabin Endru Bejker (*Andrew Baker*), lični predstavnik predsedavajućeg OEBS-a za borbu protiv antisemitizma

Ovaj vodič navodi praktične korake koje se vladama preporučuju da ih preduzmu u cilju rešavanja bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica u saradnji i partnerstvu sa istim tim zajednicama. Vodič je koncipiran kako bi pomogao vladama da sačine evidenciju bezbednosnih rizika i potreba s ciljem da se poboljšaju kapaciteti službenika i organa za sprovođenje zakona kako bi mogli da odgovore na bezbednosne potrebe jevrejskih zajednica. Pored toga, ovaj vodič se bavi srodnim pitanjima, kao što je problem nedovoljnog prijavljivanja i evidentiranja antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje.

Koji su opseg i svrha ovog vodiča?

Ova publikacija se posebno fokusira na ono što mogu da urade odgovorni za rešavanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica. Programski rad ODIHR-a u oblasti borbe protiv antisemitizma kroz bavljenje krivičnim delima počinjenim iz mržnje, obrazovanje i izgradnju koalicija dopunjuje ovu publikaciju.¹⁰

¹⁰ ODIHR podržava vladine službenike u koncipiranju i razvoju mehanizama praćenja i prikupljanja podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje. Štaviše, programi ODIHR-a za izgradnju kapaciteta uključuju: *Training Against Hate Crimes for Law Enforcement (TAHCLE): Programme Description*, (Varšava: ODIHR, 2012), <<http://www.osce.org/odihr/tah-cle>> i *Prosecutors and Hate Crimes Training (PAHCT) Programme Description*, (Varšava: ODIHR, 2014) <<http://www.osce.org/odihr/pahct>>; i određeni broj ODIHR-ovih nastavnih materijala za rešavanje problema antisemitizma koji su dostupni na: <www.osce.org/odihr/120546>, uključujući: *Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators* (Varšava: ODIHR, 2007), <<http://www.osce.org/odihr/29890?download=true>>; i *Education on the Holocaust and on Anti-Semitism: An Overview and Analysis of Educational Approaches* (Varšava: ODIHR, 2006), <<http://www.osce.org/odihr/18818?download=true>>.

Iako je ovaj praktični vodič prvenstveno namenjen državnim službenicima i političkim predstavnicima, trebalo bi da bude od koristi i civilnom društvu i široj javnosti. On ima za cilj:

- podizanje svesti o bezbednosnim izazovima s kojima se jevrejske zajednice suočavaju;
- izgradnju kapaciteta državnih službenika (kako kreatora politike, tako i službenika organa za sprovođenje zakona sa prve linije) i bezbednosnih stručnjaka da razumeju specifičnosti antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i identifikuju praktične korake koji bi mogli biti preduzeti u cilju rešavanja bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica;
- pružanje podrške službenicima organa za sprovođenje zakona u njihovim naporima da prepoznaju, evidentiraju antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i odgovore na njih;
- omogućavanje razmene najboljih praksi između različitih država članica OEBS-a, s posebnim naglaskom na modele za partnerstva između organa za sprovođenje zakona i jevrejskih zajednica;
- promovisanje dijaloga i saradnje između lokalnih službenika organa za sprovođenje zakona i pripadnika jevrejske zajednice, uključujući profesionalce i volontere jevrejske zajednice u oblasti bezbednosti, i davanje praktičnih predloga za stvaranje snažnih partnerstava u borbi protiv antisemitizma; i
- pružanje podrške civilnom društvu u aktivnostima zagovaranja davanjem smernica i pregleda relevantnih vladinih obaveza na koje se mogu pozvati kada se obraćaju vladama u vezi s bezbednosnim problemima povezanim sa antisemitizmom.

Kako je nastao ovaj vodič?

Ovaj vodič je proistekao iz obimnog konsultativnog procesa uz široko učešće međunarodnih i nacionalnih stručnjaka i službenika organa za sprovođenje zakona. ODIHR je održao niz radnih sastanaka u Beču, Varšavi, Tuluzu i Kijevu kako bi se identifikovala ključna pitanja i dobre prakse koje proizlaze iz regionalnog kao i iz specifičnog konteksta svake zemlje.

Kako je strukturiran ovaj vodič?

Prvi deo daje pregled konteksta krivičnih dela motivisanih antisemitizmom u regionu OEBS-a, kao i ključne karakteristike ovih krivičnih dela počinjenih iz mržnje. U ovom delu je opisan i uticaj antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i bezbednosnih izazova za svakodnevni život jevrejskih pojedinaca, zajednica i institucija.

Drugi deo govori o tome da bi vlade trebalo da odgovore na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i rešavaju bezbednosne izazove s kojima se suočavaju jevrejske zajednice i objašnjava kako to mogu delotvorno da čine. Oslanjajući se na obaveze

OEBS-a i druge međunarodne standarde o ljudskim pravima, u ovom delu se navode ključne vladine obaveze i principi koji treba da da budu osnova vladinih politika i inicijativa u ovoj oblasti. Konačno, u trećem odeljku Drugog dela sugerise se deset praktičnih koraka koje vlade mogu preduzeti da odgovore na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i bezbednosne potrebe jevrejskih zajednica.

U okviru aneksa, pružaju se dodatne informacije za pomoć vladinim službenicima i drugim akterima koji se bave antisemitskim napadima. **Aneks 1** daje pregled indikatora predrasuda koji vladinim službenicima mogu pomoći da utvrde kada krivično delo treba smatrati antisemitskim krivičnim delom počinjenim iz mržnje i kako postupati u skladu s tim. **Aneks 2** daje studije slučaja koje se mogu koristiti za izgradnju kapaciteta vladinih službenika i drugih nadležnih lica da prepoznaju antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje, grade partnerstva s jevrejskim zajednicama po pitanju bezbednosti i razvijaju odgovore na osnovu poštovanja standarda i obaveza u oblasti ljudskih prava. **Aneks 3** daje tabelu s predloženim akcijama za ključne aktere. Ova tabela može biti korisno sredstvo za podizanje svesti među ključnim ciljnim grupama kao što su članovi parlamenta, verski lideri i državni službenici, o bezbednosnim problemima s kojima se suočavaju jevrejske zajednice. **Aneks 4** je skraćena verzija *Vodiča za pripadnike policije o judaizmu* koji je izradio Trust za bezbednost zajednice (CST). **Aneks 5** je kalendar jevrejskih praznika. **Aneks 6** je „Radna definicija antisemitizma“ koju je usvojila Međunarodna alijansa za sećanje na Holokaust (eng. *International Holocaust Remembrance Alliance*, IHRA).

PRVI DEO

Razumevanje izazova

I. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: kontekst

Krivična dela počinjena iz mržnje su krivična dela motivisana predubedenjima ili predrasudama prema određenim grupama ljudi. Sva krivična dela počinjena iz mržnje imaju dva različita obeležja: (1) to su dela koja predstavljaju krivično delo prema krivičnom zakonu i (2) u izvršenju krivičnog dela, učinilac deluje na osnovu predrasuda ili predubedenja.¹¹ Antisemitizam je jedna od motivacionih predrasuda koja krivično delo pretvara u krivično delo počinjeno iz mržnje.

Antisemitizam može biti jedini motiv za krivično delo počinjeno iz mržnje, ili samo jedan od njih nekoliko. Na primer, pljačka može biti motivisana pohlepom. Međutim, ukoliko je žrtva izabrana posebno zato što je Jevrejin, incident se može okvalifikovati kao krivično delo počinjeno iz mržnje.

Motivisanost antisemitskim predrasudama može biti povezana ili isprepletana s drugim predrasudama, posebno s rasizmom ili seksizmom. Na primer, antisemitsko krivično delo počinjeno iz mržnje može se zasnivati na stereotipnim pretpostavkama o Jevrejima i percepciji učinioca o Jevrejima kao rasno inferiornim. Slično tome, stereotipne pretpostavke o rodnim ulogama i seksualnom identitetu mogu se ukrstiti s predrasudama o Jevrejima i doprineti motivaciji za napad. Na primer, napad na osobu koja je i Jevrejin i homoseksualac može imati dve predrasude kao motiv ukoliko je napadač izabrao žrtvu zbog ovih karakteristika.

Organi upravljanja, institucije i države članice OEBS-a prepoznali su da antisemitizam i antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i dalje predstavljaju ozbiljan – a u nekim slučajevima i sve veći – razlog za zabrinutost u regionu OEBS-a. Na primer, u izjavi Predsedništva OEBS-a na konferenciji „Berlin Plus deset“ izražava se duboka zabrinutost zbog nasilnih napada na pojedince jevrejske nacionalnosti sa smrtonosnim posledicama, pretnji jevrejskim zajednicama i institucijama, antisemitskih objava na internetu i u drugim okruženjima, kao i zbog poricanja i omalovažavanja Holokausta.¹²

U nekim slučajevima antisemitski aspekt krivičnog dela počinjenog iz mržnje može biti jasan. U drugim je možda potrebno podrobno razumevanje antisemitskih stereotipa i kodova koji prosečnoj osobi možda nisu očigledni.

¹¹ Za detaljniju raspravu o prirodi krivičnih dela počinjenih iz mržnje videti: *Preventing and responding to hate crimes*, (Varšava: ODIHR, 2009), str. 15-26, <<http://www.osce.org/odihr/39821?download=true>>.

¹² Konferencija „Berlin Plus Ten“, *op. cit.*, napomena 8.

Rasprostranjenost i dugovečnost antisemitskih stereotipa

Antisemitizam postoji već vekovima na prostoru koji danas čini OEBS. Države članice OEBS-a prepoznale su „ulogu koju je postojanje antisemitizma igralo tokom istorije kao glavnu pretnju slobodi”.¹³ Iako su ga države članice OEBS-a zvanično odbacile i osudile, antisemitizam se i dalje manifestuje otvoreno ili prikriveno. Tradicionalni antisemitski stereotipi i teorije zavere mogu doći do izražaja u kontekstu antisemitskih napada, kao pokretači napada ili pojave blisko povezane s napadom. U takve pojave možemo ubrojati i klevete poput onih da su „Jevreji“ bogati i pohlepni, da kuju zveru da bi kontrolisali svet, ili da su „Jevreji“ ubili Isusa Hrista. Takve klevete su i dalje uobičajene u regionu OEBS-a. Istraživanje koje je sprovela Liga za borbu protiv defamacije u 42 zemlje članice pokazalo je da se svaki četvrti ispitanik slaže sa većinom negativnih stereotipa iznetih o Jevrejima.¹⁴

U nastojanju da pruži smernice o tome šta predstavlja antisemitizam, Međunarodna alijansa za sećanje na Holokaust (IHRA) usvojila je „Radnu definiciju antisemitizma“ koja glasi: „Antisemitizam je određeno viđenje Jevreja, koje se može izraziti kao mržnja prema Jevrejima. Retoričke i fizičke manifestacije antisemitizma usmerene su prema Jevrejima i pojedincima koji nisu Jevreji, i/ili njihovoj imovini, institucijama jevrejske zajednice i verskim objektima”.¹⁵

Sukob na Bliskom istoku kao opravdanje za antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje

Berlinskom deklaracijom iz 2004. godine, države članice su prepoznale da „međunarodni događaji ili politička pitanja, uključujući dešavanja u Izraelu ili u drugim regionima Bliskog istoka, nikada ne opravdavaju antisemitizam”.¹⁶ To je samo jedan od brojnih OEBS-ovih dokumenata u kojima se iznosi ovakav stav. Ipak, politike i akcije izraelske vlade i dalje se koriste u delovima regiona OEBS-a kao izgovor za vršenje krivičnih dela motivisanih antisemitizmom. U deklaraciji koju je deset godina kasnije izdalo Predsedništvo OEBS-a, države članice OEBS-a priznale su da je „anticionizam često maska za antisemitizam”.¹⁷ Primećeno je i da „Radna definicija antisemitizma, koju je EUMC širio 2005. godine i koju su koristile nadzorne organizacije u nekim državama članicama OEBS-a, ostaje koristan dokument za vlade i civilno društvo u objašnjavanju kako je anticionizam često maska za antisemitizam i kako su jevrejske zajednice često meta

13 OSCE Ministerial Council Decision No. 6/02, „Porto Ministerial Declaration”, Porto, 6-7. decembar 2002, <<http://www.osce.org/mc/40521?download=true>>.

14 ADL Global 100, „An Index of Anti-Semitism”, <<http://global100.adl.org/>>.

15 Plenarni sastanak IHRA u Bukureštu – odluka da se usvoji pravno neobavezujuća Radna definicija antisemitizma. Informacije pružilo rumunsko predsedavanje IHRA, 26. maj 2016, <https://www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/press_release_document_antisemitism.pdf>. Ceo tekst Radne definicije nalazi se u Aneksu 6.

16 Berlin Declaration, *op. cit.*, napomena 6.

17 Berlin plus Ten, *op. cit.*, napomena 8.

antiizraelskog animusa”.¹⁸ Takvi incidenti su često u porastu kad god dođe do povećanja napetosti na Bliskom istoku.

Pretnja ili napad na osobu zbog njenog ili njegovog stvarnog ili percipiranog jevrejskog identiteta predstavlja antisemitski čin. Pretnja ili napad na osobu zbog njenog ili njegovog izraelskog identiteta takođe može biti antisemitski čin. Takav incident može se pogrešno predstaviti kao delo motivisano političkim mišljenjem, a ne antisemitizmom, pa stoga službenici organa za sprovođenje zakona imaju obavezu da temeljito istraže predrasudu iza motivacije takvog napada. Ukoliko je žrtva u takvom slučaju vrlo jasno izabrana zbog zaštićene karakteristike – stvarnog ili percipiranog njenog ili njegovog verskog, etničkog ili nacionalnog identiteta – incident treba smatrati krivičnim delom počinjenim iz mržnje.¹⁹

Ono što može izgledati ili što se predstavlja kao kritika na račun izraelske vlade u stvari može biti inspirisano antisemitskim pretpostavkama i verovanjima koja se jednostavno primenjuju na cionizam, Izrael i izraelsko-palestinski sukob. O tome često mogu svedočiti antisemitske parole i uvrede koje takva krivična dela prate. Antisemitska propaganda koja se širi putem interneta ključni je izvor za ovih manifestacija antisemitizma.

Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i sećanje na Holokaust

Antisemitizam se u svom najbrutalnijem obliku ispoljio u Holokaustu. Jevrejsko stanovništvo sadašnjih država članica OEBS-a gotovo je u potpunosti proterano i ubijeno tokom Holokausta. Međutim, podsetnici na jevrejski život od pre Holokausta poput sinagoga i jevrejskih groblja još postoje u tim državama članicama. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje kojima se oštećuju, skrnave i uništavaju ovi podsetnici na jevrejski život posebno zabrinjavaju jer ukazuju na dalje postojanje antisemitizma a u zemljama u kojima je nebrojeno mnogo Jevreja ubijeno zbog antisemitizma. Ista logika važi i za napade na spomenike podignute u spomen jevrejskim žrtvama Holokausta. Takvi napadi mogu se smatrati pokušajima retroaktivnog isključivanja Jevreja iz društva. Napadajući jevrejsku istoriju, učinioci šalju jevrejskom narodu jezivu poruku mržnje i isključivanja. Negiranje Holokausta i tvrdnje da „Jevreji“ žele da imaju koristi od Holokausta uobičajena je retorika savremenog antisemitizma. Neki antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje direktno su usmerena na ljude ili događaje koji neguju sećanje na Holokaust. Iz simboličnih razloga, mnogi antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i danas se čine na Dane sećanja na Holokaust, poput 27. januara. Holokaust je takođe česta referentna tačka u antisemitskim napadima na pojedince i imovinu. Parole poput „Hitler je bio u pravu“ nisu samo uvredljive već se mogu shvatiti i kao implicitne pretnje nasiljem. Negiranje Holokausta je čin antisemitizma, i u nekim državama članicama OEBS-a povlači krivičnu odgovornost.

18 *Ibid.* „Radna definicija” koju distribuira Evropski centar za praćenje rasizma i ksenofobije (EUMC) u osnovi je slična radnoj definiciji koju je usvojila Međunarodna alijansa za sećanje na Holokaust, kako je dato u Aneksu 6.

19 „Zaštićena karakteristika” je karakteristika koju deli neka grupa, poput rase, jezika, religije, etničke pripadnosti, nacionalnosti ili bilo kog drugog sličnog zajedničkog faktora koji je posebno označen kao zaštićen zakonima države. Za dalje informacije o zaštićenim karakteristikama videti: *Hate Crime Laws, a Practical Guide*, (Varšava: OSCE/ODIHR, 2009), <<http://www.osce.org/odihr/36426?download=true>>.

II. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: ključne odlike

Jevreji kao pojedinci mogu biti napadnuti iz više razloga, a mogu biti posebno ranjivi zbog kulturnih ili društvenih faktora koji ih čine prepoznatljivim, na primer, ukoliko:

- nose versku odeću, kao što je jarmulka (pokrivalo za glavu);
- nose jevrejski simbol, poput Davidove zvezde;
- poznati su u javnosti ili se mogu identifikovati kao predstavnici jevrejske ili izraelske organizacije;
- nalaze se u blizini sinagoge, zgrade jevrejske zajednice, jevrejske škole ili košer prodavnice ili restorana;
- učestvovali su na javnoj jevrejskoj manifestaciji;
- slave jevrejski praznik;
- govore hebrejski na javnom mestu;
- otvoreno se identifikuju sa Izraelom;
- okačili su mezuzu na vrata svog doma ili svoje firme; ^{i²⁰}
- posećuju turistička mesta od posebnog značaja za jevrejske zajednice.

Krivična dela podstaknuta antisemitizmom takođe ciljaju ljude za koje se smatra da su Jevreji jer možda kupuju u košer supermarketu, posećuju neku jevrejsku instituciju ili sklapaju prijateljstva i društvene veze sa Jevrejima. Antisemitski napadi mogu ciljati aktiviste ili eksperte koji se bore protiv antisemitizma, promovišu sećanje na Holokaust ili podižu svest o jevrejskoj istoriji i kulturi a da sami nisu Jevreji.

Spektar krivičnih dela motivisanih antisemitizmom vrlo je širok i kreće se u rasponu od napada širih razmera do manjih incidenata, koji mogu eskalirati ukoliko se ne rešavaju na adekvatan način. Na osnovu izveštaja ODIHR-a o krivičnim delima počinjenim iz mržnje, u narednim odeljcima biće reči o nekim vrstama antisemitskih krivičnih dela koja su zabeležena u regionu OEBS-a.

Ubistvo

Poslednjih godina, u regionu OEBS-a je bilo pojedinačnih ubistava u napadima motivisanim antisemitizmom, uključujući:

- Tuluz: 19. marta 2012. godine troje dece i otac jednog od njih ubijeni su iz vatrenog oružja ispred jevrejske škole;

²⁰ Mezuzaj je komad pergamenta na kome su zapisani određeni hebrejski stihovi iz Tore koji se kači na ulazna vrata.

- Burgas: 18. jula 2012. godine, bombaš-samoubica aktivirao je bombu u autobusu na aerodromu u Burgasu u Bugarskoj, ubivši sedam i ranivši 32 izraelska državljana;
- Overland Park, Kansas: 13. aprila 2014. godine, tri osobe su ubijene u centru jevrejske zajednice;
- Brisel: 24. maja 2014. godine, četiri osobe su ubijene u napadu na jevrejski muzej u Belgiji;
- Pariz: 9. januara 2015. godine, od 29 ljudi koji su držani kao taoci u košer prodavnici četvoro je ubijeno; i
- Kopenhagen: 15. februara 2015. godine, jedan radnik obezbeđenja je ubijen, a dvojica policajaca su ranjeni u napadu na sinagogu.

Drugi nasilni napadi

Nasilni antisemitski napadi dešavali su se u mnogim državama članicama OEBS-a. U takve fizičke napade spadaju:

- upotreba oružja, poput vatrenog oružja, eksplozivnih naprava, noževa i bejzbol palica;
- pokušaj da se žrtve pregaze vozilom;
- prebijanje; i
- hvatanje, guranje, šamaranje, pljuvanje ili slični fizički napadi.

Nasilni antisemitski napadi mogu prouzrokovati ozbiljne fizičke i psihičke povrede, zbog kojih žrtvama mogu biti potrebni hospitalizacija, medicinski tretman ili savetovanje.

Pretnje

Na Konferenciji Berlin plus deset 2014. godine, države članice su izrazile duboku zabrinutost zbog pretnji Jevrejima i njihovim institucijama.²¹ Antisemitske pretnje su usmerene na pojedince, istaknute lidere zajednica, jevrejske institucije i privredne subjekte u vlasništvu Jevreja. Pretnje nasiljem mogu uključivati pretnje smrću i pretnje bombaškim napadom. Ovakve pretnje se upućuju poštom, e-poštom ili preko društvenih medija, telefonom, lično, grafitima na jevrejskim institucijama ili na neki drugi način. Pretnje mogu sadržati antisemitske slogane i simbole, kao i reference na Holokaust (npr. „Jevreje u gasne komore“) kao skraćene izraze za antisemitsko nasilje, ubistva i uništavanje.

Antisemitske pretnje izražavaju se i predmetima, na primer:

- svinjska glava postavljena ispred imanja jevrejskog lica ili institucije; i
- otrov za pacove poslat jevrejskoj ustanovi poštom.

²¹ Berlin plus Ten, *op. cit.*, napomena 8.

Napadi na imovinu

Bilo koji slučaj u kome se antisemitski slogan ili simbol koristi za oštećivanje i vandalizovanje imovine može se smatrati antisemitskim incidentom, bez obzira na to da li je dotična imovina povezana s jevrejskom zajednicom, jevrejskom institucijom ili pojedincem.

Uobičajene mete napada na imovinu su:

- sinagoge;
- jevrejske škole i jaslice;
- jevrejske dobrotvorne organizacije, poput bolnica i domova za starije osobe;
- jevrejska groblja;
- jevrejski kulturni centri ili istraživačke institucije;
- prodavnice košer hrane, košer restorani i druge firme u vlasništvu Jevreja;
- mesta za održavanje komemoracija kao što su:
 - ♦ mesta Holokausta, poput bivših koncentracionih logora ili mesta ubijanja;
 - ♦ spomen-obeležja Holokausta, uključujući spomen-ploče; i
 - ♦ spomenici koji odaju počast spasiocima Jevreja tokom Holokausta ili su povezani s jevrejskom istorijom ili kulturom pre i posle Holokausta;
- javno postavljene menore; i
- privatne kuće i automobili jevrejskih pojedinaca.

Kao i u slučaju napada na ljude, antisemitski napadi na imovinu mogu takođe ciljati imovinu za koju se smatra da je povezana sa Izraelom.

U antisemitske napade na imovinu spadaju:

- podmetanje požara;
- bacanje eksploziva, poput Molotovljevih koktela;
- bacanje kamenja u prozore;
- crtanje grafita na zidovima, vratima ili grobovima;
- oštećenje menora, sinagoga, mesta hodočašća ili masovnih grobnica povezanih sa Holokaustom;
- prevrtanje nadgrobničkih spomenika ili skrnavljenje groblja na drugi način; i
- urezivanje svastika.

Reč „Jevrejin“ je u suštini neutralna. Međutim, u datom kontekstu, učinilac tu reč može smatrati epitetom i koristiti je na način koji ima za cilj da uvredi. Ovo je često slučaj u kontekstu stvarnog krivičnog dela.

III. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje u regionu OEBS-a: uticaj

Svako antisemitsko krivično delo počinjeno iz mržnje podseća na rasprostranjenost i sveprisutnost antisemitizma u određenom društvu. Budući da je svako antisemitsko krivično delo počinjeno iz mržnje motivisano predrasudom, svaki napad predstavlja i osporavanje načela ljudskih prava kao što u zabrana diskriminacije i pravo na dostojanstvo svih ljudskih bića. Odobravanje, prihvatanje ili zanemarivanje manifestacija antisemitizma nije u skladu s dugogodišnjim obavezama OEBS-a o toleranciji i nediskriminaciji.

Svaki antisemitski incident šalje poruku mržnje i isključivanja Jevrejima i njihovim zajednicama. Svako antisemitsko krivično delo počinjeno iz mržnje rađa osećaj straha i nesigurnosti kako na nivou pojedinaca, tako i na nivou zajednice. Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje, zajedno sa drugim faktorima, kao što su nedostatak podrške vlade ili nedostatak odgovarajućih novčanih sredstava za sprovođenje mera bezbednosti, mogu stvoriti šire bezbednosne izazove za jevrejske zajednice. Jevreji koji samo žele da se bave svojim svakodnevnim životom – da idu u školu, na posao, na odmor – i vernici koji samo žele da slobodno ispovedaju svoju veru – nose svoju versku odeću, idu u sinagogu, slave jevrejske praznike – moraju da brinu zbog antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i bezbednosnih problema izazvanih antisemitizmom.

Uticaj bezbednosnih izazova na verski život

Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i bezbednosni izazovi mogu na mnogo načina uticati na jevrejski verski život i običaje, kao na primer:

- plašeći se napada, Jevreji se mogu uzdržavati od nošenja verske odeće, što utiče na njihovo pravo da ispovedaju svoju veru;
- strah od krivičnih dela počinjenih iz mržnje ima psihološki uticaj i može dovesti do toga da Jevreji dovedu u pitanje svoj verski identitet i svoje učešće u jevrejskom verskom životu;
- budući da su Jevreji na meti kad idu ka sinagogi ili kada se okupljaju u svom verskom objektu, strah ili stvarno iskustvo sa antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje utiče na njihov osećaj sigurnosti kad učestvuju u verskom obredu; i
- strah od antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje može učiniti da Jevreji prestanu da stavljaju mezuze na vrata svojih domova i da ističu menoru ili druge simbole.

Uticaj bezbednosnih izazova na izražavanje jevrejskog identiteta

Države članice OEBS-a izrazile su duboku zabrinutost zbog izveštaja koji ukazuju na to da se Jevreji više ne osećaju bezbednim da vidno izražavaju svoju veru i da se javno identifikuju kao Jevreji u pojedinim delovima regiona OEBS-a.²² Pored religijske odeće i simbola, antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i bezbednosni izazovi utiču i na spremnost pojedinaca da izraze svoj jevrejski identitet. Jevreji se mogu uzdržavati od:

- toga da u razgovoru kažu da su Jevreji;
- nošenja jevrejskog simbola na ogrlici;
- pridruživanja jevrejskoj organizaciji;
- učešća u jevrejskoj javnoj manifestaciji;
- pružanja otvorene podrške Izraelu ili identifikacije sa Izraelom; i
- upotrebe hebrejskog jezika ili jidiša u javnosti.

Agencija Evropske unije za osnovna prava (eng. *European Union Agency for Fundamental Rights*, FRA) sprovela je 2012. godine anketu u osam jevrejskih zajednica u Evropi – u Belgiji, Francuskoj, Nemačkoj, Mađarskoj, Italiji, Letoniji, Švedskoj i Velikoj Britaniji – kako bi procenila uticaj antisemitizma u ovim zajednicama.²³ Iako su se rezultati istraživanja FRA razlikovali među zemljama, utvrđeni su sledeći prosečni nalazi za svih osam zemalja:

Zabrinutost da će postati žrtva

- Četrdeset šest procenata ispitanika je zabrinuto da će biti žrtva verbalne antisemitske uvrede ili uznemiravanja u narednih 12 meseci; i
- Trideset tri procenta je zabrinuto da će biti žrtva antisemitskog fizičkog napada u narednih 12 meseci.

Izbegavanje određenih mesta

- Dvadeset tri procenta ispitanika izbegavalo je jevrejske događaje ili mesta okupljanja, barem povremeno, zbog brige o bezbednosti;
- Od onih koji su doživeli antisemitski incident tokom protekle godine, 49 procenata je izbegavalo određena mesta u svojim četvrtima gde se nisu osećali sigurno; i
- Dvadeset jedan procenat onih koji nisu doživeli antisemitski incident takođe je izbegavao takva mesta.

Izbegavanje nošenja ili vidljivog pokazivanja određenih predmeta (jarmulka, Davidova zvezda, mezuza, itd.) koji bi ih mogli identifikovati kao Jevreje

²² *Ibid.*

²³ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), „FRA survey of Jewish people’s experiences and perceptions of discrimination and hate crime in European Union Member States”, fra.europa.eu, <<http://fra.europa.eu/en/project/2012/fra-survey-jewish-peoples-experiences-and-perceptions-discrimination-and-hate-crime>>.

- Dvadeset procenata ispitanika uvek izbegava;
- Osamnaest procenata često izbegava;
- Trideset procenata povremeno izbegava;
- Trideset dva procenta nikada ne izbegava; i
- U tri anketirane zemlje, 45 do 60 procenata ispitanika odgovorilo je „uvek“ ili „često“.

Uticaj bezbednosnih izazova na jevrejske kulturne institucije

Poslednjih godina su jevrejske kulturne institucije i muzeji morali da preduzmu posebne mere predostrožnosti, naročito nakon napada na Jevrejski muzej u Briselu. Postavljanje bezbednosne infrastrukture zahteva resurse koji bi se inače mogli koristiti za kulturni i obrazovni rad.

Uticaj bezbednosnih izazova na mlade ljude

Savremeni bezbednosni izazovi motivisani antisemitizmom utiču na mlade ljude i decu. Konkretno, ukoliko dečaci i devojčice pohađaju jevrejsku školu koja zahteva oružanu zaštitu i druge mere predostrožnosti, suočavaju se sa atmosferom nesigurnosti i strepnje. Opasnost od antisemitskog napada može ograničiti mogućnosti jevrejske dece da se bave bilo kakvim aktivnostima na otvorenom.

Istraživanja pokazuju da je omladina posebno pogođena antisemitizmom i da za njih postoji veća verovatnoća da će:

- iskusiti verbalne antisemitske uvrede, uznemiravanje i fizičke napade;
- svedočiti antisemitskom napadu ili doživeti antisemitsku diskriminaciju;
- da će im se pretiti lično, da će ih napasti na internetu ili pratiti na preteći način jer su Jevreji; i
- da će izbegavati određena lokalna područja ili razmisliti o selidbi uplašeni za svoju bezbednost zato što su Jevreji.²⁴

Uticaj bezbednosnih izazova na emigraciju

Učesnike u gore citiranoj anketi FRA su pitali jesu li razmišljali da emigriraju u poslednjih pet godina zbog toga što se u svojoj zemlji ne osećaju bezbedno kao Jevreji. Gotovo trećina njih – 29 procenata – odgovorila je da jeste razmišljala o emigraciji. U tri anketirane zemlje, 40 do 48 procenata ispitanika je odgovorilo potvrdno.

²⁴ Graham, D. i Boyd, J. „Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity?”, *Institute for Jewish Policy Research, 2017. Ovo istraživanje je urađeno na zahtev kancelarije ODIHR, koja je istraživanje i finansirala. Podaci pokrivaju period 2008-2012.*

Različiti uticaj bezbednosnih izazova na muškarce i žene

Istraživanje koje je sproveo Institut za istraživanje jevrejske politike pokazalo je da će, generalno, jevrejske žene verovatnije promeniti svoje ponašanje kao odgovor na antisemitizam, dok će jevrejski muškarci verovatnije doživeti antisemitske incidente.

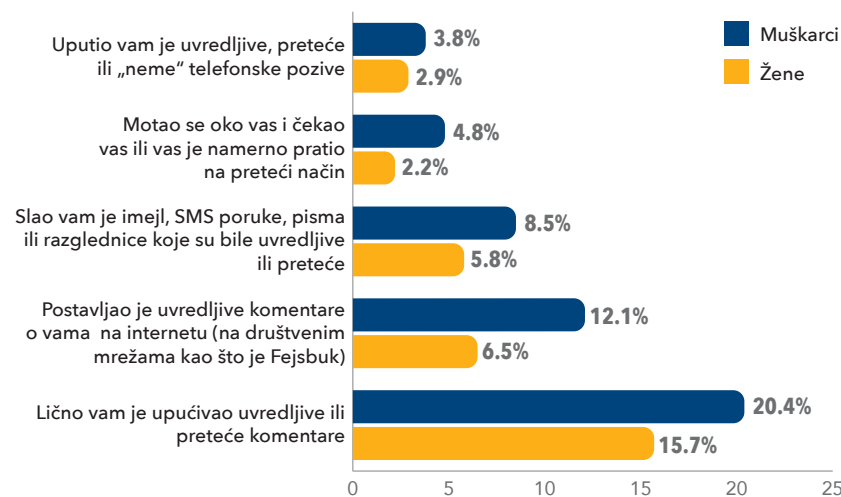
Jevrejske žene češće nego jevrejski muškarci:

- izbegavaju da posećuju jevrejska mesta ili događaje bar povremeno, jer se tamo osećaju nesigurno kao Jevrejke (24 procenata žena i 21 procenat muškaraca); i
- izbegavaju javno da pokažu svoj jevrejski identitet jer se osećaju nesigurno (55 procenata žena u odnosu na 50 procenata muškaraca).

S druge strane, jevrejski muškarci su češće nego žene:

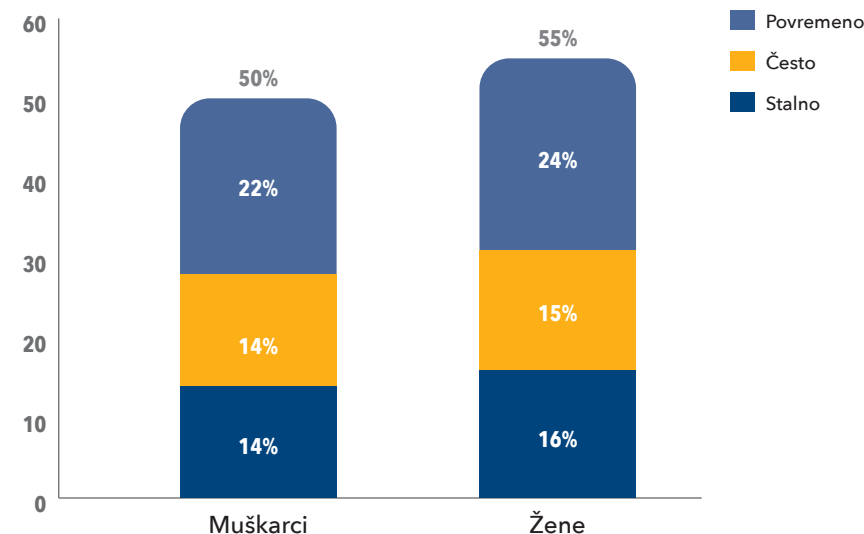
- iskusili verbalne antisemitske uvrede ili uznemiravanja (22 procenta muškaraca i 19 procenata žena) i fizičke napade (2,1 procenat muškaraca i 1,1 procenat žena);
- lično prisustvovali antisemitskim napadima (27,4 procenta muškaraca, 25,9 procenata žena); i
- lično iskusili antisemitsku diskriminaciju (20 procenata muškaraca i 18 procenata žena).²⁵

Sledeći dijagrami, sačinjeni na osnovu istog istraživanja, pokazuju kako antisemitizam može različito uticati na muškarce i žene.

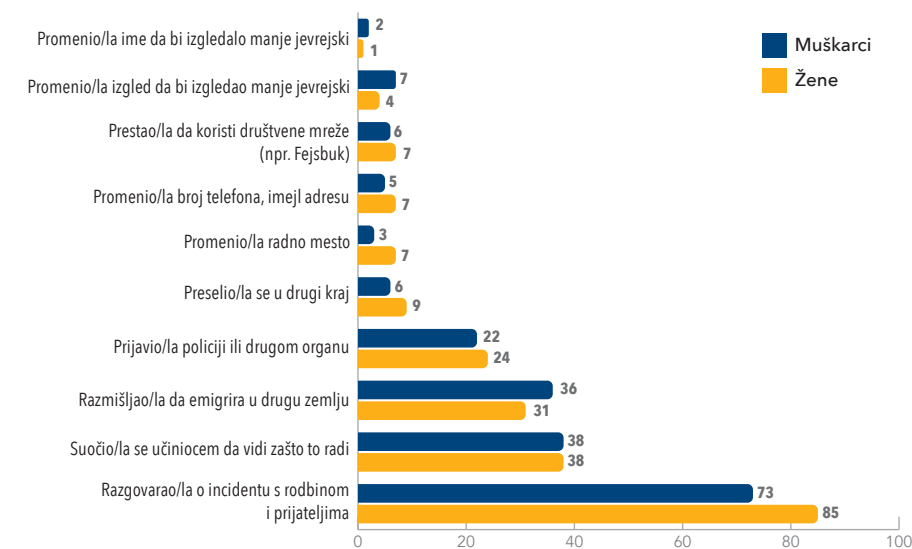

Slika 1. Procenat jevrejskih muškaraca i žena koji su doživeli razne vrste antisemitskih incidenata u poslednjih 12 meseci. Ispitanici su pitani da li su doživeli gore navedene incidente.

²⁵ Ibid.

Slika 2. Procenat jevrejskih muškaraca i žena koji bar povremeno prikrivaju svoj jevrejski identitet u javnosti. (Pitanje: Da li ikada izbegavate nošenje ili javno pokazivanje stvari koje bi ljudima mogle pomoći da vas prepoznaju kao Jevreje u javnosti, na primer nošenje jarmulke, Davidove zvezde i specifične odeće, ili stavljanje mezuzeh?)

Slika 3. Procenti muškaraca i žena koji su preduzeli razne radnje nakon antisemitskog iskustva.

Razvijanje delotvornih vladinih odgovora

I. Prihvaćene odgovornosti i druge međunarodne obaveze

Obaveze iz ljudske dimenzije u okviru OEBS-a

Države članice OEBS-a su više puta osudile antisemitizam, i obavezale se da će se boriti protiv njega, počev od Dokumenta o bezbednosti i saradnji u Evropi usvojenog na konferenciji u Kopenhagenu 1990. godine, pre nego što je OEBS čak i formalno uspostavljen kao organizacija.²⁶ Godine 2007, države članice su se saglasile da „primarna odgovornost za rešavanje akata netolerancije i diskriminacije leži na državama članicama, uključujući njihove političke predstavnike“.²⁷ Države članice OEBS-a su se 2004. godine obavezale da će:

- „nastojati da osiguraju da njihovi pravni sistemi podržavaju bezbedno okruženje bez antisemitskog uznemiravanja, nasilja ili diskriminacije u svim sferama života;
- boriti protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje, koja mogu biti podstaknuti rasističkom, ksenofobičnom i antisemitskom propagandom; i
- prikupljati i držati pouzdane informacije i statističke podatke o antisemitskim krivičnim delima.²⁸

Odluke ministarskog saveta OEBS-a iz 2006. i 2007. godine koje se odnose na toleranciju i zabranu diskriminacije:

- pozivaju na „kontinuirane napore političkih predstavnika, uključujući članove parlamenta, da snažno odbiju i osude manifestacije ... antisemitizma, diskriminacije i netolerancije, uključujući i protiv ... Jevreja ... kao i nasilne manifestacije ekstremizma povezane sa agresivnim nacionalizmom i neonacizmom, istovremeno poštujući slobodu izražavanja“²⁹

26 „Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE“, 29. jun 1990, stav 40, <<http://www.osce.org/odihr/elections/14304?download=true>>.

27 OSCE Ministerial Council Decision 10/07, „Tolerance and Non-Discrimination: Promoting Mutual Respect and Understanding“, Madrid, 30. novembar 2007, <<http://www.osce.org/mc/29452?download=true>>.

28 OSCE Permanent Council Decision 607, „Combating anti-Semitism“, 22. april 2004. <<http://www.osce.org/pc/30980?download=true>>.

29 MC Decision 10/07, *op. cit.*, napomena 27.

- ponovno potvrđuju „potrebu država članica da budu odlučne u borbi protiv svih akata i manifestacija mržnje, uključujući krivična dela počinjena iz mržnje, prepoznajući da naponi potrebni za njihovo rešavanje često uključuju zajednički pristup, istovremeno prepoznajući specifičnost tih manifestacija i istorijsku pozadinu svakog njihovog oblika“.³⁰

Ministarski savet OEBS-a je u više svojih odluka prepoznao potrebu za pripremom sveobuhvatnih odgovora na širok spektar krivičnih dela počinjenih iz mržnje, uključujući antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje. Na primer, 2009. godine države članice su se obavezale da će:

- „prikupljati, voditi i javno objavljivati pouzdane podatke i statistiku s dovoljno detalja o krivičnim delima počinjenim iz mržnje i nasilnim manifestacijama netrpeljivosti, uključujući brojeve slučajeva prijavljenih organima za sprovođenje zakona, brojeve optuženih učinilaca i izrečenih kazni;
- usvojiti, gde je potrebno, posebno, prilagođeno zakonodavstvo za borbu protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje, kojim će biti predviđene efikasne kazne u skladu s težinom takvih krivičnih dela;
- preduzeti odgovarajuće mere da se žrtve podstiču da prijavljuju krivična dela počinjena iz mržnje, jer je prepoznato da nedovoljno prijavljivanje krivičnih dela počinjenih iz mržnje sprečava države da formulišu efikasne politike. S tim u vezi, države članice će istražiti, kao dopunske mere, metode koje će civilnom društvu omogućiti da pruži svoj doprinos u borbi protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje;
- uvesti ili dalje razvijati stručnu obuku i aktivnosti na izgradnji kapaciteta za pripadnike policije, tužilaštava i sudova koji se bave krivičnim delima počinjenim iz mržnje;
- u saradnji s relevantnim akterima, istražiti načine da se žrtvama krivičnih dela počinjenih iz mržnje obezbedi pristup savetovanju, pravnoj i konzularnoj pomoći, kao i delotvoran pristup pravdi;
- brzo istražiti krivična dela počinjena iz mržnje i osigurati da motivi osuđenih za ta krivična dela budu prepoznati i javno osuđeni od relevantnih vlasti i političkog rukovodstva;
- obezbediti saradnju, tamo gde je to prikladno, na nacionalnom i međunarodnom nivou, uključujući i relevantna međunarodna tela i policijske organe, u borbi protiv organizovanih nasilnih krivičnih dela iz mržnje; i
- uložiti napore na podizanju svesti i obrazovanju, posebno u saradnji sa organima za sprovođenje zakona, usmerene ka zajednicama i grupama civilnog društva koje pomažu žrtvama krivičnih dela počinjenih iz mržnje.³¹

30 OSCE Ministerial Council Decision 13/06, „Combating Intolerance and Discrimination and Promoting Mutual Respect and Understanding“, Brisel, 5. decembar 2006., <<http://www.osce.org/mc/23114?download=true>>.

31 OSCE Ministerial Council Decision 9/09, „Combating Hate Crimes“, Atina, 2. decembar 2009, <<http://www.osce.org/cio/40695?download=true>>.

Na sastanku Ministarskog saveta u Kijevu 2013. godine, države članice OEBS-a naglasi- le su „vezu između bezbednosti i punog poštovanja slobode mišljenja, savesti, veroispove- sti i uverenja“, i izrazile duboku zabrinutost zbog „kontinuiranih činova netrpeljivosti i nasilja protiv pojedinaca i verskih zajednica na osnovu mišljenja, savesti, veroispovesti ili uverenja širom sveta“. Ministarski savet je pozvao države članice:

- „da se bore da spreče netoleranciju, nasilje i diskriminaciju na osnovu vere ili uve- renja, uključujući i protiv ... Jevreja ..., da osude nasilje i diskriminaciju na verskoj osnovi i da nastoje da spreče i zaštite od napada usmerenih na osobe ili grupe na osnovu mišljenja, savesti, veroispovesti ili uverenja;
- da promovišu dijalog između verskih zajednica i državnih organa, uključujući, po potrebi, i pitanja korišćenja svetilišta i verskih dobara; i
- da usvoje politike za promociju poštovanja i zaštite svetilišta i verskih objekata, ver- skih spomenika, grobalja i hramova od vandalizma i uništavanja“.³²

U Deklaraciji Ministarskog saveta, koja je usvojena u Bazelu 2014. godine, o „jača- nju napora u borbi protiv antisemitizma“, države članice su izrazile „zabrinutost zbog onespokojavajućeg broja antisemitskih incidenata koji se i dalje dešavaju na području OEBS-a ostajući izazov za stabilnost i bezbednost“. Ministarski savet je takođe odbacio i osudio „manifestacije antisemitizma, netrpeljivosti i diskriminacije Jevreja“. Savet je pozvao države članice OEBS-a da:

- „povećaju napore na sprovođenju postojećih obaveza OEBS-a u vezi s praćenjem kri- vičnih dela počinjenih iz mržnje i prikupljanjem relevantnih podataka, uključujući i one motivisane antisemitizmom; i
- da istraže – delotvorno, brzo i nepristrasno – nasilje motivisano antisemitizmom i da krivično gone odgovorne“.³³

Međunarodno pravo o ljudskim pravima i standardi Ujedinjenih nacija

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima utvrđuje osnovna ljudska prava, koja treba da budu univerzalno zaštićena.³⁴ Razne manifestacije antisemitizma osporavaju, podri- vaju ili krše temeljna načela ljudskih prava sadržana u Deklaraciji, kao što su dostojan- stvo svih ljudskih bića, sloboda veroispovesti ili uverenja i zabrana diskriminacije. Pre- ma međunarodnom pravu o ljudskim pravima, vlade imaju obavezu da poštuju, štite i ispunjavaju ljudska prava. One su preuzele ove obaveze ratifikacijom međunarodnih ugovora o ljudskim pravima kao što su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (eng. *International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR)³⁵ i Evropska

³² MC Decision Kijev 3/13, *op. cit.*, napomena 2.

³³ MC Decision Bazel 8/14, *op. cit.*, napomena 1.

³⁴ UN General Assembly, „Universal Declaration of Human Rights“, 10. decembar 1948, 217 A (III), <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf>.

³⁵ UN General Assembly, „International Covenant on Civil and Political Rights“, 16. decembar 1966, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

konvencija o ljudskim pravima (eng. *European Convention on Human Rights*, ECHR).³⁶ Obaveza poštovanja znači da ni same države ne smeju da krše ljudska prava. Obaveza zaštite znači da države imaju pozitivnu dužnost da zaštite pojedince i grupe od krše- nja ljudskih prava. Obaveza ispunjenja znači da vlade moraju preduzeti pozitivne mere kako bi olakšale obezbeđivanje ljudskih prava svima.³⁷ Ove obaveze se direktno odnose i na odgovornost države za suzbijanje antisemitizma.

Međunarodni ugovori o ljudskim pravima sadrže brojne odredbe koje su posebno rele- vantne za suzbijanje antisemitizma. U preambuli ICCPR, na primer, posebno se nagla- šava „urođeno dostojanstvo ljudske ličnosti“ i ideal „slobode od straha“, koji upravo antisemitskim napadima bivaju ugroženi. ICCPR i ECHR uključuju načelo zabra- ne diskriminacije, posebno na osnovu religije, što je ključna smernica u suzbijanju antisemitizma.

I ICCPR (član 6) i ECHR (član 2) obavezuju države da zakonom štite pravo na život. Ove odredbe su posebno relevantne za najteže oblike antisemitskih napada, one koje oduzi- maju ili ugrožavaju život pojedinca.

Prema ICCPR (čl. 18 i 27) i ECHR (član 9), države takođe imaju obavezu da poštuju, štite i ispunjavaju pravo na slobodu veroispovesti ili uverenja za sve. Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava, nadzorno telo za ICCPR, jasno je stavio do znanja da sloboda veroispovesti uključuje širok spektar aktivnosti, uključujući izgradnju verskih objekata, upotrebu obrednih obrazaca i predmeta, isticanje simbola, poštovanje praznika i noše- nje prepoznatljive odeće ili pokrivala za glavu.³⁸ Obaveze država da ispune ova prava odnose se, naravno, i na judaizam, kao i na druge religije. Deklaracija Ujedinjenih naci- ja o uklanjanju svih oblika netolerancije i diskriminacije zasnovane na veroispovesti i verskim uverenjima predviđa da države treba da „preduzmu sve odgovarajuće mere za borbu protiv netrpeljivosti na osnovu veroispovesti ili drugih uverenja“, što podrazu- meva i odgovornost za borbu protiv antisemitizma.³⁹

Članom 20.2 ICCPR propisano je da je „svaki poziv na nacionalnu, rasnu ili ver- sku mržnju koji predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasi- lje, zakonom zabranjen.“ Komitet za ljudska prava u svom Opštem komentaru br. 22 o ICCPR, navodi da ova odredba predstavlja važnu zaštitu protiv kršenja prava kao i protiv nasilnih postupaka i progona usmerenih prema ovim grupama verskih manjina

³⁶ Council of Europe, „European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms“, 4. novembar 1950, <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680063765>>.

³⁷ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, „International Human Rights Law“, ohchr.org, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalLaw.aspx>>.

³⁸ UN Human Right Committee, „General Comment 22, Article 18 (Forty-eighth session, 1993)“, umn.edu, <<http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrcom22.htm>>.

³⁹ UN General Assembly, Resolution 36/55, „UN Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief“, stav 4, 25. novembar 1981, <https://legal.un.org/avl/ha/ga_36-55/ga_36-55.html>. Kao rezolucija Generalne skupštine, deklaracija nije pravno obavezujuća za države, iako stvara međunarodni standard za delovanje

i drugih verskih skupina“.⁴⁰ Specijalni izveštaj Ujedinjenih nacija za slobodu veroispovesti ili uverenja istakao je sledeće: „Države imaju obavezu prema međunarodnom pravu i sudskoj praksi ... da garantuju pravo manjina na slobodu veroispovesti i praktikovanje vere u međunarodno dogovorenim granicama. Država ostaje odgovorna čak i kada nedržavni subjekti, poput ekstremističkih grupa, čine nasilje nad manjinama. Od država se takođe zahteva da stvore uslove za promovisanje identiteta, uključujući verske identitete manjina“.⁴¹

Prema članu 2.3 ICCPR i članu 13. Evropske konvencije, države takođe imaju obavezu da obezbede dostupnost delotvornih pravnih lekova ljudima čija su ljudska prava povređena. Deklaracija Ujedinjenih nacija o osnovnim principima pravde za žrtve krivičnih dela i zloupotrebe moći⁴² naglašava da žrtve krivičnih dela – što se odnosi i na žrtve antisemitskih krivičnih dela – treba:

- tretirati sa saosećanjem i poštovanjem njihovog dostojanstva;
- žrtvama je potrebno obezbediti pravo na pristup mehanizmima pravde i na brzu naknadu štete koju su pretrpeli, kako je predviđeno nacionalnim zakonodavstvom; i
- žrtvama je potrebno pružiti odgovarajuću pomoć tokom pravnog postupka.

Pored toga, Deklaracija predviđa da žrtve imaju pravo na naknadu štete. Kada naknada nije u potpunosti dostupna od učinilaca ili iz drugih izvora, države treba da nastoje da obezbede novčanu naknadu žrtvama i njihovim porodicama. Deklaracija sadrži i druge odredbe koje mogu biti od posebnog značaja u rešavanju antisemitskih napada, uključujući sledeće:

- zaposlenima u policiji, pravosuđu, zdravstvu, sektoru socijalne zaštite i drugo stručno osoblje treba obezbediti obuku koja će ih učiniti osetljivim na potrebe žrtava, kao i smernice kako bi pružali svrsishodnu i pravovremenu pomoć; i
- prilikom pružanja usluga i pomoći žrtvama, treba posvetiti pažnju onim žrtvama koje imaju posebne potrebe usled prirode štete/povrede koja im je naneta.

Države takođe imaju određene odgovornosti u pogledu sprečavanja krivičnih dela, iako većina njih nije sadržana u međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima. Smernice Ujedinjenih nacija za sprečavanje kriminala⁴³ daju preporuke za delotvorno sprečavanje kriminala, među kojima su i sledeće:

⁴⁰ *Ibid.*, stav 9.

⁴¹ UN Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief, „Interim report by the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights on the elimination of all forms of intolerance and of discrimination based on religion or belief“, 8. septembar 2000, stav 138, str. 29, <<https://undocs.org/A/55/280>>.

⁴² UN General Assembly, Resolution 40/34, „Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power“, 29. novembar 1985., <https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/40/34>.

⁴³ ECOSOC Resolution 2002/13, „The United Nations Guidelines for the Prevention of Crime, Economic and Social Council“, 2002, aneks, <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf>.

- „Odgovornost je svih nivoa vlasti da kreiraju, održavaju i promovišu kontekst unutar kojeg relevantne vladine institucije i svi segmenti civilnog društva mogu bolje da igraju svoju ulogu u sprečavanju krivičnih dela;
- „Sprečavanje krivičnih dela“ uključuje rešavanje problema straha od krivičnih dela;
- Učešće zajednice i saradnja/partnerstva predstavljaju važne elemente koncepta prevencije kriminala;
- Strategije za sprečavanje kriminala trebalo bi da se pozabave i posebnim potrebama osetljivih/ugroženih članova društva;
- Aktivno učešće zajednica i drugih segmenata civilnog društva suštinski je deo delotvorne prevencije kriminala;
- Vladine strukture treba da neguju partnerstva s nevladinim organizacijama u cilju prevencije kriminala; i
- Vlade treba da rade na kapacitetu zajednica da odgovore na svoje potrebe“.

II. Ključni principi

U svojim odgovorima na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i u cilju rešavanja bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica, vlade treba da se pridržavaju određenih principa. U tom smislu, pristupi država članica antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje i bezbednosnim izazovima treba da budu:

1. Zasnovani na pravima

Pristup zasnovan na ljudskim pravima konceptualni je okvir koji počiva na međunarodnim standardima ljudskih prava i usmeren je na promociju i zaštitu ljudskih prava.⁴⁴ U pogledu antisemitizma, takav pristup treba da uvaži da su manifestacije antisemitizma izazov, da podrivaju ili krše osnovna načela ljudskih prava, kao što su dostojanstvo svih ljudskih bića, sloboda veroispovesti ili uverenja i nediskriminacija. Borba protiv antisemitizma je sastavni deo promovisanja i zaštite ljudskih prava ugroženih pojedina i zajednica.

Stoga pristup zasnovan na ljudskim pravima u rešavanju bezbednosnih izazova s kojima se suočavaju jevrejske zajednice treba da se zasniva na shvatanju da su države članice OEBS-a u obavezi da zaštite verske zajednice od napada prema različitim međunarodnim pravnim odredbama, kao što je gore navedeno. Takav pristup obezbeđuje da sve mere smišljene za suzbijanje antisemitskih napada budu potpuno usklađene s međunarodnim standardima ljudskih prava i srodnim normama.

⁴⁴ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, „Frequently Asked Questions on a Human Rights-Based Approach to Development Cooperation“, Njujork i Ženeva, 2006, str. 15, <<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FAQen.pdf>>.

2. Usmereni na žrtve

Države članice OEBS-a usvojile su pristup usmeren na žrtve u suočavanju sa krivičnim delima počinjenim iz mržnje i diskriminacijom.⁴⁵ Pristup usmeren na žrtve stavlja žrtvu antisemitskog krivičnog dela počinjenog iz mržnje u središte, uvažavajući značaj percepcije i iskustva žrtve i dajući poseban značaj pravima i potrebama žrtve. Pristup fokusiran na žrtve posebno naglašava svest o uticaju antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje na jevrejske pojedince i zajednice. Čak i ukoliko je meta antisemitskog krivičnog dela imovina, poruka se šalje celoj zajednici.

Ujedinjene nacije su takođe prepoznale važnost pristupa usmerenog na žrtve u sprečavanju kršenja ljudskih prava. Visoki komesar za ljudska prava, na primer, preporučio je da se uspostave odredbe koje će obezbediti delotvorne pravne lekove za žrtve i naglasio je važnost uspostavljanja delotvornih mehanizama monitoringa radi provere stvarnih i potencijalnih povreda prava.⁴⁶

Štaviše, Direktiva Evropske unije 2012/29/EU, kojom se uspostavljaju minimalni standardi za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih dela, predviđa da se prema žrtvama krivičnih dela treba postupiti s poštovanjem i da im je potrebno pružiti odgovarajuću zaštitu, podršku i pristup pravdi.⁴⁷

3. Nediskriminatorni

Prema međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima, države su dužne da osiguraju da svi pojedinci na njihovoj teritoriji i pod njihovom jurisdikcijom mogu da uživaju ljudska prava bez razlike ili bilo kakve diskriminacije.⁴⁸ Država, stoga, mora obezbediti da vladini službenici ne učestvuju u pristrasnim ili diskriminatornim delima činjenja ili nečinjenja prema jevrejskim pojedincima ili zajednicama. Bilo bi nespojivo s principom nediskriminacije uskratiti zaštitu jevrejskim zajednicama zbog predrasuda o Jevrejima; ne prepoznavati, ne evidentirati i ne prijavljivati antisemitska krivična dela iz mržnje zbog predrasuda o Jevrejima; ili dovoditi u pitanje verodostojnost jevrejske žrtve ili svedoka zbog neobjektivnih pretpostavki o Jevrejima; bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica.

4. Participatorni

Stvaranje mogućnosti da se čuju glasovi žrtava antisemitizma od suštinske je važnosti za pripremu vladinog odgovora na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i vršenje procene bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica. Ključne zainteresovane strane na koje utiču antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i bezbednosne pretnje treba da

⁴⁵ MC Decision 9/09 Atina, *op. cit.*, napomena 31.

⁴⁶ United Nations High Commissioner for Human Rights, „The Role of Prevention in the Promotion and Protection of Human Rights”, A/HRC/30/20, 16. jul 2015.

⁴⁷ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, 25. oktobar 2012, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:EN:PDF>>.

⁴⁸ Videti na primer, ICCPR, član 2.1 i ECHR, član 14.

igraju aktivnu ulogu u razvoju i unapređivanju politika deljenjem svojih iskustava, artikulisanjem svojih potreba i komentarisanjem nacrtana mera i relevantnih akcionih planova. Glasovi pozvani da učestvuju u ovom procesu treba da budu raznoliki i pluralistički, tako da odražavaju širok spektar zainteresovanih strana, da obezbeđuju jednak glas ženama i muškarcima, predstavljaju sve starosne grupe i uzimaju u obzir sva gledišta.

5. Zajednički

Polazna tačka za pripremu odgovora vlade i civilnog društva treba da bude priznanje da je antisemitizam zajednički problem. Iako antisemitizam ima najjači uticaj na život Jevreja, problem mora prepoznavati i rešavati društvo u celini, a ne samo ciljana zajednica. Rešavanje antisemitizma pitanje je ljudskih prava u zajedničkoj nadležnosti brojnih vladinih i nevladinih interesnih grupa. Jake koalicije koje okupljaju različite grupe civilnog društva i zvanične institucije u najboljem su položaju za borbu protiv antisemitizma kao specifičnog izazova koji se može rešavati zajedno s drugim zajedničkim problemima, poput rasizma i ksenofobije.

6. Saradnički

Princip stvaranja partnerstava važan je stub svakog napora da se pristupi rešavanju problema predrasuda i odgovori na krivična dela počinjena iz mržnje. Različite zainteresovane strane – posebno vladini i stručnjaci jevrejske zajednice – mogu nadograđivati međusobnu stručnost i udružiti snage u rešavanju problema iz različitih perspektiva na međunarodnom, nacionalnom i lokalnom nivou. Uspostavljanje kanala komunikacije, koordinacije i saradnje s civilnim društvom treba da bude sastavni deo svake vladine politike koncipirane da odgovori na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i reši problem bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica.

7. Empatični

Empatičan odgovor na antisemitizam uvažava ranjivost Jevreja i potvrđuje njihovo iskustvo kao žrtvi. Ulica koju ne-Jevreji smatraju bezbednom može predstavljati bezbednosni izazov za osobu koja može biti identifikovana kao Jevrej. Biti empatičan znači uvažiti i pokušati razumeti osećaj nesigurnosti i ugroženosti koji Jevreji mogu imati u svetlu antisemitskih napada.

Antisemitski napadi imaju emocionalni uticaj na žrtve, njihove porodice i njihove zajednice. Kad odgovaraju na napad, državni zvaničnici treba da imaju na umu kako se osećaju oni koji su meta i žrtve. Zvaničnici treba da shvate da je predmetno krivično delo počinjeno iz mržnje prema Jevrejima možda samo poslednji od nekoliko načina na koje je žrtva iskusi antisemitizam. Mere obuke i podizanja svesti mogu pružiti vladinim službenicima priliku da saznaju više o uticaju antisemitizma na život žrtava.

8. Rodno osetljivi

Vladine mere za rešavanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje i bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica treba da budu rodno osetljive. Pri uvođenju tih mera treba obezbediti da one imaju jednak pristup prema muškarcima i ženama, i voditi računa o rodnim implikacijama svake od preduzetih mera. Važno je uzeti

u obzir da muškarci i žene mogu na različite načine doživeti antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i da njihov uticaj može biti takođe različit, zavisno od pola žrtve. Slično tome, neka krivična dela počinjena iz mržnje mogu biti motivisana i rodnim predrasudama i antisemitizmom. Štaviše, neke vrste antisemitskih krivičnih dela češće se čine nad muškarcima nego nad ženama i obrnuto.

9. Transparentni

Vlade treba da budu jasne i transparentne o tome kako nameravaju da se pozabave antisemitizmom i antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje. Deljenje relevantnih akcionih planova i statusnih izveštaja s pogođenim zajednicama i širom javnošću jedan je od načina da se vladini naponi učine transparentnim. Jedan od elemenata te transparentnosti jeste i dostupnost podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje u pristupačnim formatima. Redovnim konsultacijama između organa za sprovođenje zakona i jevrejskih zajednica, posebno na lokalnom nivou, može se obezbediti da policijske strategije budu transparentne i da zajednice na meti krivičnih dela počinjenih iz mržnje budu u potpunosti informisane kako o planovima tako i o tome šta se trenutno čini. To može uključivati i razmenu relevantnih procena pretnji s jevrejskim zajednicama. Konsultacije takođe omogućavaju zajednicama da daju povratne informacije i učestvuju u formulisanju delotvornijeg odgovora vlade na krivična dela počinjena iz mržnje. Transparentnost je takođe ključni vodeći princip za vladine napore da rade s civilnim društvom kako bi se češće prijavljivala krivična dela počinjena iz mržnje, što je korak ka delotvornijem rešavanju problema.

10. Holistički

Države članice OEBS-a prepoznale su važnost sveobuhvatnog pristupa u borbi protiv netolerancije uključujući i antisemitizam.⁴⁹ U svetlu toga, jasno je da je bavljenje antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje i bezbednosnim izazovima s kojima se suočavaju jevrejske zajednice samo deo rešenja. Ulaganje u posebne obrazovne inicijative za sprečavanje antisemitizma i podsticanje izgradnje koalicija s civilnim društvom takođe su važne komponente dugoročnog rešenja. Složeni problem kao što je antisemitizam zahteva sveobuhvatan i holistički pristup.

Nadalje, borba protiv antisemitizma treba da bude deo šireg, holističkog pristupa rešavanju svih oblika netolerancije i diskriminacije. Priznavanje i bavljenje specifičnom istorijom i savremenim manifestacijama antisemitizma treba posmatrati i koristiti kao sredstvo za promociju slobode i dostojanstva svih ljudskih bića. Fokusiranje na antisemitizam ne znači napuštanje holističkog pristupa širim problemima netolerancije i diskriminacije. Istovremeno, mnogi elementi delotvorne vladine politike prema antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje mogu se primeniti i na krivična dela počinjena iz mržnje proistekla iz drugih predrasuda.

49 MC Decision 10/07 Madrid, *op. cit.*, napomena 27.

III. Praktični koraci

1. Priznavanje problema

Polazna osnova za vlade u rešavanju bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica i borbi na suzbijanju antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje jeste priznavanje da je antisemitizam izazov koji predstavlja pretnju stabilnosti i bezbednosti, i da antisemitski incidenti zahtevaju hitan odgovor. Ovo priznanje treba da se zasniva na razumevanju brojnih načina na koje se antisemitizam manifestuje.

Civilno društvo, uključujući akademske stručnjake i istraživače, može pružiti podršku vladama davanjem nezavisnih stručnih saveta i mišljenja o rasprostranjenosti i manifestacijama antisemitizma, kao i o efikasnim načinima borbe protiv njega. Zvaničnim priznavanjem problema, vlade jasno stavljaju do znanja da odgovornost za sprečavanje i suzbijanje antisemitizma nije na jevrejskim zajednicama. U isto vreme, ovo priznanje može poslužiti i kao podstrek jevrejskoj zajednici da sa vladom podeli svoju zabrinutost u vezi sa antisemitizmom.

Preporuka:

Iako vlade možda i prepoznaju problem antisemitizma, ponekad im nedostaju podaci da bi izradile odgovor zasnovan na dokazima. Vlade stoga mogu finansirati istraživanja kako bi obezbedile statistički tačne podatke o rasprostranjenosti antisemitizma, i da bi se informisale o delotvornim načinima borbe protiv ove pojave.

Primeri dobre prakse:

Akcioni plan protiv antisemitizma 2016–2020. norveške vlade predviđa da „Ministarstvo lokalne uprave i modernizacije treba da dodeli sredstva za istraživački program o antisemitizmu i jevrejskom životu u Norveškoj danas. Cilj je ojačati opšta istraživanja o toj temi“.⁵⁰

U Nemačkoj je odlukom nemačkog Bundestaga osnovana nezavisna grupa stručnjaka za antisemitizam, u cilju borbe protiv antisemitizma i pružanja podrške jevrejskom životu u Nemačkoj. Grupa je izradila izveštaj koji se detaljno bavi manifestacijama antisemitizma u Nemačkoj i objašnjenjem precizne prirode antisemitizma. Ovaj izveštaj sadrži i preporuke za aktivnosti vlade. Preporuke iz ovog izveštaja služe kao smernice saveznoj vladi u sprovođenju politika koje se odnose na borbu protiv antisemitizma.⁵¹

50 „Action plan against antisemitism 2016-2020“, Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation, decembar 2016, <<https://www.regjeringen.no/contentassets/dd258c081e6048e2ad0cac9617abf778/action-plan-against-antisemitism.pdf>>.

51 „Expertenkreis Antisemitismus“ [Stručnjaci o antisemitizmu], bmi.bund.de, <http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Gesellschaftlicher-Zusammenhalt/Expertenkreis%20Antisemitismus/expertenkreis-antisemitismus_node.html>.

Priznanje da antisemitizam predstavlja problem može poslužiti i kao osnova za kritičko preispitivanje i procenu postojećih mehanizama prevencije i reagovanja. Priznavanje problema može pokrenuti diskusiju o dodatnim koracima koji se mogu preduzeti da bi se rešile bezbednosne potrebe jevrejskih zajednica i delotvornije odgovorilo na antisemitska krivična dela počinjena niz mržnje.

Važno je da državni organi na svim nivoima prepoznaju problem. Iako će pripadnik policije s prve linije verovatno biti prvi na licu mesta gde se dogodi antisemitski napad, delotvoran holistički odgovor zahtevaće i akciju državnih službenika i političkih lidera.

„Sa antisemitizmom ćemo se boriti bez izuzetka gde god ga uočimo.“
- Amber Rudd, ministarka unutrašnjih poslova Velike Britanije

U nekim državama članicama OEBS-a članovi parlamenta su preuzeli vodeću ulogu u stavljanju izazova povezanih sa antisemitizmom na nacionalnu agendu, uključujući i povezane bezbednosne probleme. Druge zemlje su ovo pitanje postavile kao prioritet uspostavljanjem međuvladinih radnih grupa koje će se baviti različitim aspektima izazova i osigurati koordinaciju i graditi poverenje među jevrejskim zajednicama, političkim predstavnicima i državnim službenicima. Još jedna opcija bila bi uspostavljanje stalnog foruma uz učešće vladinih zvaničnika, službi bezbednosti, civilnog društva i lidera zajednica kako bi se identifikovali problemi povezani sa antisemitizmom.

Države članice OEBS-a obavezale su se da će preduzeti niz aktivnosti na suzbijanju antisemitizma i jačanju bezbednog okruženja bez antisemitskog nasilja. U tu svrhu, važno je da državni lideri odgovore energično i brzo kad se dogode antisemitski incidenti i druga krivična dela počinjena iz mržnje. Oni su u najboljem položaju da pošalju poruku široj javnosti da antisemitizmu i drugim oblicima netolerancije nema mesta u našim društvima“. - Doris Barnett, član nemačkog Bundestaga, blagajnik Parlamentarne skupštine OEBS-a

Postoje i razni drugi načini da vlade i članovi parlamenta prepoznaju izazove povezane sa antisemitizmom:

- pokazivati svest da se antisemitizam može ispoljiti i na suptilan i indirektan način i obezbediti da se takve manifestacije prepoznaju, razotkrivaju i osuđuju;
- tražiti stručna mišljenja i preporuke od akademskih stručnjaka i istraživača kako bi se poboljšalo vladino razumevanje problema;
- uvažavati činjenicu da su jevrejske zajednice na meti terorista i uključivati jevrejske zajednice i institucije na spiskove potencijalnih „mekih ciljeva“ terorističkih napada;
- uspostavljati pravni okvir koji omogućava vladi da efikasno odgovori na bezbednosne izazove s kojima se suočavaju jevrejske zajednice – u saradnji s jevrejskim zajednicama.

Evropska komisija Saveta Evrope protiv rasizma i netolerancije (eng. *Council of Europe's European Commission against Racism and Intolerance, ECRI*) preporučuje da vlade država članica:

- daju visok prioritet borbi protiv antisemitizma, preduzimajući sve neophodne mere za borbu protiv svih njegovih manifestacija, bez obzira na njihovo poreklo;
- osiguraju da se akcijama usmerenim na suzbijanje antisemitizma dosledno pridaje odgovarajuće mesto među akcijama usmerenim na suzbijanje rasizma;
- osiguraju da se borba protiv antisemitizma vodi na svim upravnim nivoima (nacionalnom, regionalnom, lokalnom) i da olakšaju uključivanje širokog spektra aktera iz različitih sektora društva (političkog, pravnog, ekonomskog, socijalnog, verskog, obrazovnog) u ove aktivnosti.⁵²

Uključivanje u dijalog s jevrejskim zajednicama o bezbednosnim pretnjama i izazovima s kojima se suočavaju je još jedan način na koji vlade mogu signalizirati svoje priznanje da su jevrejske institucije i zajednice u prošlosti bile meta napada i da im je zato potrebna zaštita.

2. Procena bezbednosnih rizika i sprečavanje napada

Proces saradnje koji uključuje jevrejsku zajednicu može biti najdelotvorniji pristup proceni bezbednosnih rizika zajednice i sprečavanju napada. Uspostavljanje kanala komunikacije važno je ne samo da bi se obezbedila efikasna razmena informacija o potencijalnim pretnjama, već i za razvoj dugoročnih strategija.

Dobro uspostavljeni kanali komunikacije takođe mogu biti od vitalnog značaja za reagovanje u vanrednim situacijama. Transparentnost u razmeni informacija može pomoći u izgradnji poverenja između državnih zvaničnika i članova zajednice. Informacije iz zajednice mogu pomoći službama za bezbednost da poboljšaju svoje procene rizika i usredsrede se na pitanja od posebnog značaja. Istovremeno, informacije koje službe bezbednosti saopštavaju zajednici mogu pomoći zajednici u preduzimanju odgovarajućih preventivnih koraka.

52 ECRI General Policy recommendation No 9, „The fight against antisemitism“, 25. jun 2004, <<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.9>>.

Preporuka:

Vlade treba da razmotre uspostavljanje procesa saradnje koja uključuje jevrejsku zajednicu radi procene bezbednosnih potreba zajednice i formulisanja načina sprečavanja napada.

Primer dobre prakse:

Vlada i policija Velike Britanije uspostavile su blizak i saradnički pristup u borbi protiv antisemitizma radeći s Trustom za bezbednost zajednice (eng. *Community Security Trust, CST*).

U aprilu 2016. godine, CST je potpisao Sporazum o razmeni informacija s Većem načelnika nacionalne policije radi razmene podataka o antisemitskim incidentima i krivičnim delima. CST je takođe član Međuvladine radne grupe za antisemitizam, koja okuplja predstavnike relevantnih vladinih odeljenja i jevrejskih tela, i upravlja vladinim grantom iz kojeg se finansiraju radnici obezbeđenja u jevrejskim školama.

Policija i CST takođe razmenjuju procene bezbednosnih pretnji i rade zajedno vršeći zajedničke patrole, vežbe obuke, zajednički istražuju antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i održavaju redovne konsultacije.

Osnivanje formalnih institucija ili neformalnih platformi za predstavnike jevrejske zajednice da redovno artikulišu svoje bezbednosne potrebe i probleme može da ohrabri zajednicu, ali i da pomogne organima bezbednosti. To takođe može biti korak ka ispunjavanju vladinih obaveza u pogledu zaštite ljudskih prava jevrejskih zajednica. Radeći zajedno, državni službenici i predstavnici jevrejske zajednice mogu bolje proceniti bezbednosne potrebe zajednice i njenih institucija, kao što su škole i sinagoge, i preduzeti neophodne korake da obezbede odgovarajuću zaštitu potencijalnih meta napada.

Postoje razni praktični koraci koje vlade mogu preduzeti kako bi obezbedile protok komunikacija s jevrejskim zajednicama o pitanjima bezbednosti:

- iskoristiti dostupne podatke o krivičnim delima počinjenim iz mržnje kako bi se identifikovali obrasci krivičnih dela i najčešća mesta napada;
- konsultovati se s jevrejskim zajednicama u cilju praćenja tenzija radi sprečavanja antisemitskog nasilja;
- uspostaviti oficira za vezu s jevrejskom zajednicom u svim relevantnim policijskim snagama i službama bezbednosti;
- obavestiti jevrejsku zajednicu kad god je utvrđena određena pretnja i kada se nivo pretnje promeni;
- uključiti se u dijalog sa organizacijama jevrejske zajednice kako bi se osiguralo da mere bezbednosti imaju smisla za zajednicu i da bi se prikupile povratne informacije o njihovom učinku; i
- sprovesti i po potrebi ažurirati analizu pretnji i rizika za objekte jevrejske zajednice i koristiti analizu kao osnovu za rad policije.

Prilikom izrade policijske strategije, vladini službenici takođe mogu da se konsultuju sa lokalnim jevrejskim zajednicama i organizacijama civilnog društva o određenim kontekstima koji mogu izazvati antisemitske napade, s tim da na osnovu toga ne donose zaključak da se takvi napadi mogu desiti samo u datom kontekstu. Organizacije civilnog društva posvećene praćenju antisemitizma takođe mogu biti važni sagovornici vladama u identifikaciji izazova i potencijalnih pretnji.

Policija treba da saraduje s lokalnom jevrejskom zajednicom i osobljem te zajednice zaduženim za bezbednost, kako bi im dala preporuke i pomogla u sprovođenju preventivnih mera bezbednosti koje odgovaraju procenjenom nivou pretnje, kao na primer da obezbede da:

- objekti zajednice (poput sinagoga, škola ili kancelarija) se pregledaju pre upotrebe;
- jevrejske škole i sinagoge kad se koriste imaju spolja vidljivo prisustvo obezbeđenja;
- osoblje obezbeđenja u zajednici i policija ostanu u pripravnosti za slučaj da se pojave sumnjive osobe, predmeti i aktivnosti u blizini objekata zajednice;
- pristup parkiralištima bude kontrolisan i ograničen samo na poznata vozila. Sva parkirališta treba da ostanu zaključana kada se ne koriste;
- sva spoljna vrata budu zatvorena i zaštićena od neovlašćenog pristupa, pri čemu je neophodno obezbediti lak pristup u slučaju hitne evakuacije;
- unutrašnja vrata budu zatvorena i zaštićena kada se ne koriste, ali obavezno obezbediti lak pristup u slučaju hitne evakuacije;
- osoblju i posetiocima bude onemogućeno da se okupljaju van objekta zajednice, a da se posetioci i učesnici podstiču da se što brže razidu;
- postupci zaključavanja obezbeđuju da svi prozori i vrata budu sigurno zaključani;
- bezbednosna oprema – alarmi, spoljno osvetljenje i video obezbeđenje (CCTV) redovno se kontrolišu i sočiva kamere CCTV budu čista, a da video-oprema bude u funkciji;
- CCTV se prati kada su objekti u upotrebi; i
- pošta i isporuke se pažljivo proveravaju pre otvaranja, uključujući upotrebu rendgena i drugih uređaja za otkrivanje metala.

3. Podizanje svesti

Dugoročno, antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i bezbednosne potrebe jevrejskih zajednica biće efikasno rešeni samo ukoliko se na osnovne predrasude koje pokreću napade na jevrejske zajednice i objekte primeni holistički pristup. Ovo će zahtevatii fokus ne samo na efekte antisemitizma već i na svest o tome na koji način su učinioci izloženi antisemitskim uverenjima i zašto ih prihvataju. Podizanje svesti je stoga ključni element u rešavanju antisemitskih napada.

Podizanje svesti može imati više oblika. Obrazovni programi mogu biti posebno važni. Takvi programi mogu biti usmereni na omladinu, vladine službenike i širu javnost. Obrazovanje i obuka mogu pomoći onima koji su uključeni da razumeju, razobličie i odbace antisemitske predrasude. Na višem nivou, parlamentarna saslušanja o antisemitizmu mogu podići svest unošenjem problema u nacionalnu agendu.

Preporuka:

Izraditi programe usmerene na vladine službenike, omladinu i širu javnost radi podizanja svesti i razumevanja antisemitizma.

Primer dobre prakse:

U Nemačkoj, Savezno ministarstvo za porodična pitanja, starije, žene i omladinu koncipiralo je nacionalni program „Podsticanje tolerancije – Jačanje kompetencije“, koji promoviše posvećenost toleranciji i različitosti na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Program podržava lokalne akci-one planove po kojima lokalne zajednice i akteri civilnog društva – kao što su crkve i verske zajednice, udruženja i mladi – blisko saraduju na razvoju strategija protiv ksenofobnih i antisemitskih tendencija. Takođe, program podržava preko pedeset modela projekata koji se fokusiraju, između ostalog, na tematska područja istorijskog i savremenog antisemitizma, kao i na raznovrsnost i razlike u predškolskom i osnovnom obrazovanju. Ovi projekti razvijaju i testiraju nove ideje i metode u preventivnom radu s ciljem promocije tolerancije kod dece i omladine.⁵³

Mediji mogu biti ključni partneri u podizanju svesti o antisemitizmu. Medijske kuće imaju jedinstvenu mogućnost da informišu i mobilišu širu javnost o rasprostranjenosti antisemitizma i njegovom uticaju na jevrejske zajednice. Strateško angažovanje medija kao partnera u vladinim naporima da se suprotstavi i osudi antisemitizam može doneti znatne koristi u pogledu podizanja svesti u javnosti o ovom problemu.

Podizanju svesti mogu doprineti i ciljani programi obuke i izgradnje kapaciteta i okrugli stolovi organizovani na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Kampanje i mere za podizanje svesti mogu imati za cilj:

- pomoć u unapređenju razumevanja specifičnih karakteristika savremenih manifestacija antisemitizma, uključujući i one prema Izraelu. Dok se mere za podizanje svesti usmerene ka službenicima organa za sprovođenje zakona mogu usredsrediti na specifične aspekte identifikovanja i rešavanja antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje, one koje ciljaju širu javnost mogu se usredsrediti na širok spektar manifestacija antisemitizma;

⁵³ „Das Bundesprogramm „TOLERANZ FÖRDERN - KOMPETENZ STÄRKEN“ [Podsticanje tolerancije – Jačanje kompetencija], bmfsfj.de, 24. januar 2014., <<https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/jugend-fuer-toleranz-und-demokratie-87984>>.

- ukazivanje na to da se antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje ne odvijaju u vakuumu. Umesto toga, antisemitski ispadi na internetu i van njega, u javnom diskursu i svakodnevnim situacijama čine pozadinu mnogih napada. Ključna poruka može biti da svi mogu doprineti stvaranju klime u kojoj će antisemitski izlivi naići na otpor;
- isticanje da manifestacije antisemitizma osporavaju ključne vrednosti i principe ljudskih prava od suštinskog značaja za slobodna i demokratska društva. Ključna poruka može biti pozivanje društava u celini da preuzmu odgovornost za suzbijanje antisemitizma, a ne da se na njega gleda kao na problem koji jevrejske zajednice moraju same da reše. Pri tome, važno bi bilo jasno ukazati na to da antisemitizam pogađa svakog od nas;
- fokusiranje na lične, pojedinačne priče kako bi se ilustrovao uticaj antisemitizma na svakodnevni život jevrejske omladine, muškaraca i žena, bez obzira na to da li aktivno praktikuju svoju religiju ili ne;
- javno isticanje malo poznatih ljudskih priča koje mogu poslužiti kao inspirativni primeri kako preduzimati mere protiv antisemitizma; i
- skretanje pažnje na živ kulturni, verski i obrazovni život lokalne jevrejske zajednice, koja zahteva bezbedno okruženje za dalji procvat.

4. Izgradnja poverenja između vlada i jevrejskih zajednica

Neki od koraka iznetih u prethodnim odeljcima – prepoznavanje problema antisemitizma, procena bezbednosnih rizika u saradnji s jevrejskom zajednicom i podizanje svesti javnosti – važni su i za izgradnju poverenja između jevrejskih zajednica i vlada. Istovremeno, mnogi drugi koraci takođe mogu doprineti izgradnji poverenja. Uspostavljanje kanala za konsultacije, saradnju i koordinaciju može biti posebno važno. Formalna institucionalizacija takve saradnje, na primer na osnovu Memoranduma o razumevanju, može biti efikasan način izgradnje poverenja.

Preporuka:

Izgraditi poverenje uspostavljanjem formalnih kanala saradnje između jevrejskih zajednica i vlada.

Primer dobre prakse:

U Mađarskoj, „Izjava o nacionalnoj saradnji između mađarske vlade i mađarske jevrejske zajednice“ posebno ističe važnost saradnje između jevrejske zajednice i vlade. U Izjavi se navodi da vlada usvaja princip nulte tolerancije u odnosu na antisemitizam i izjavljuje da vlada snosi odgovornost da osigura bezbednost jevrejske zajednice. Izjava takođe predviđa redovnu komunikaciju između vlade i jevrejske zajednice na okruglim stolovima na kojima će pitanja bezbednosti često biti na dnevnom redu.

Pored toga, saradnja podrazumeva vladinu finansijsku podršku za novu kontrolnu sobu i tehničku opremu zajednice, policijsku podršku tokom verskih događaja i jevrejskih praznika i redovne policijske patrole u blizini jevrejskih institucija u Budimpešti.

Policija takođe obezbeđuje stalnu zaštitu sinagoge u Ulici Dohany - najveće sinagoge u Evropi. Štaviše, stalna policijska stanica nalazi se u sedištu Jevrejske zajednice.

Jedan od najvažnijih koraka koji vladini službenici mogu preduzeti da bi izgradili poverenje jeste da posećuju jevrejske institucije i održavaju redovne veze sa stručnjacima iz jevrejske zajednice. Takvi kontakti zvaničnicima omogućuju da saznaju više o problemima povezanim sa antisemitizmom i mogu doprineti da vladine politike i usluge budu relevantnije za zajednicu. Redovnim kontaktima gradi se poverenje u spremnost vlade da rešava probleme koji najviše brinu ove zajednice. Poseta jevrejskoj zajednici nakon nasilnog antisemitskog napada ili nakon skrnavljenja jevrejskog objekta može biti važan znak solidarnosti, ali takva poseta ne bi trebalo da bude prvi put da neki vladin službenik kontaktira s jevrejskom zajednicom, bilo na nivou rukovodstva ili na lokalnom nivou.

Konsultacije, saradnja i koordinacija posebno su važni kada su u pitanju organi za sprovođenje zakona i na nacionalnom i na lokalnom nivou. Službenici organa za sprovođenje zakona na svim nivoima, od višeg rukovodstva do policajaca na prvoj liniji, imaju vitalnu ulogu u uspostavljanju trajnih i saradničkih odnosa s jevrejskim zajednicama, uključujući i vođstvo i kontakt-osobe za pitanja bezbednosti. Uspostavljanje ovih kanala komunikacije važno je ne samo za izgradnju poverenja već može doprineti i tome da strategije i svakodnevne operacije budu delotvornije i usklađene s potrebama žrtava, posebno na lokalnom nivou. Učestalost takve komunikacije izuzetno je važna za izgradnju poverenja; sporadični kontakti svakako nisu dovoljni. Ozbiljno shvatanje čak i manjih krivičnih dela i svakodnevni rad sa zajednicom kako bi se obezbedilo da se antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje delotvorno rešavaju, mogu pomoći

u stvaranju delotvornih procedura i jačanju veza. Postoji još nekoliko drugih mera koje se mogu primeniti u cilju izgradnje poverenja između državnih organa i jevrejskih zajednica:

- organi krivičnog pravosuđa mogu imenovati oficira za vezu, koji će imati ulogu specijalnog lica za kontakt sa zajednicom zaduženog da prati probleme koji se tiču antisemitizma. Ovaj službenik za vezu može imati i zadatak da radi na izgradnji poverenja i da preuzme odgovornost za razvoj strategija posebno u tu svrhu;

Preporuka:

Organi krivičnog pravosuđa mogu imenovati službenika za vezu s jevrejskom zajednicom kao kontakt-osobu, ali i kao lice odgovorno za praćenje problema vezanih za antisemitizam.

Primer dobre prakse:

U Belgiji postoji posebna jedinstvena kontakt tačka (SPOC) u policijskim snagama u Antverpenu, čija je odgovornost da olakša komunikaciju između uniformisane policije i različitih vođa i institucija lokalne jevrejske zajednice. Kontakt podaci SPOC-a poznati su široj zajednici, a policajac u civilu imenovan u tu svrhu dostupan je non-stop putem telefona.

SPOC održava sastanke na dve nedelje sa zajednicom radi koordinacije najbolje alokacije policijskih resursa za zaštitu zajednice i prisustvuje brojnim važnim događajima u zajednici kako bi osnažio osećaj bezbednosti i razvio poverenje u policijske snage. SPOC je takođe uključen u obuku dobrovoljaca jevrejske zajednice i redovno organizuje vežbe za postupanje u vanrednim situacijama.

- gradonačelnici i predstavnici policije mogu da posete lokalnu sinagogu ili jevrejski kulturni centar kako bi upoznali članove i predstavnike zajednice, kao i ključne jevrejske objekte i mesta okupljanja;

Preporuka:

Predstavnici policije i političke ličnosti mogu izgrađivati poverenje tako što će posećivati lokalne jevrejske institucije i upoznavati članove zajednice.

Primeri dobre prakse:

U Hagu, novi lokalni policajci koji rade u delovima grada u kojima se nalaze jevrejske institucije, kao i pripadnici Odeljenja za zaštitu i bezbednost - Kraljevske žandarmerije (Marechaussee), koji obavljaju vojne i civilne policijske zadatke, pozvani su da posete sinagogu i da od jevrejske zajednice dobiju informacije o jevrejskim običajima i praksama.

- organi krivičnog pravosuđa mogu pozvati jevrejske zajednice da vode radionice za službenike organa za sprovođenje zakona;

Preporuka:

Organi krivičnog pravosuđa mogu učestvovati u radionicama koje je pripremila jevrejska zajednica s fokusom na specifične bezbednosne potrebe zajednice.

Primeri dobre prakse:

U gradovima širom Sjedinjenih Američkih Država, Liga za borbu protiv defamacije (ADL) udružuje se s lokalnim, državnim ili saveznim organima za sprovođenje zakona kako bi pružila obuku iz oblasti bezbednosti prilagođenu potrebama jevrejskih institucija, škola i drugih obrazovnih institucija na svim nivoima. Ova obuka uključuje širok spektar stručnjaka za usluge u zajednici.

Slično tome, u Evropi, CEJI-A – Jevrejski doprinos inkluzivnoj Evropi – nudi klasične i „onlajn“ kurseve koncipirane da službenicima organa za sprovođenje zakona pruže alate koji su im potrebni za identifikovanje, evidentiranje i praćenje krivičnih dela počinjenih iz mržnje prema određenim ciljnim grupama u područjima njihovog rada.

- organi krivičnog pravosuđa mogu organizovati obuku i skupove koji pomažu upoznavanju službenika organa za sprovođenje zakona sa zajednicom, njenom istorijom i verskim tradicijama, kao i sa izazovima s kojima se suočava u pogledu antisemitizma;
- tela vlade, posebno ministarstva unutrašnjih poslova i pravde, mogu tražiti nezavisne savete i povratne informacije od jevrejskih zajednica o vladinim odgovorima na krivična dela počinjena iz mržnje, kao i o nacionalnim programima obuke za rešavanje krivičnih dela počinjenih iz mržnje;⁵⁴
- vlade mogu organizovati nacionalne radne grupe za krivična dela počinjena iz mržnje, sačinjene od predstavnika civilnog društva, predstavnika akademske zajednice, oficira za vezu iz policije i tužilaca, koje bi se redovno sastajale da razgovaraju o incidentima motivisanim predrasudama prema ovim zajednicama. Takve radne grupe mogu se uspostaviti i na lokalnom nivou.

5. Pružanje zaštite jevrejskim zajednicama i lokalitetima, uključujući i tokom posebnih događaja

Postoje različiti praktični koraci koje vlade mogu preduzeti kako bi zaštitile sinagoge, jevrejske škole, jevrejska groblja i druga mesta, kao što su spomenici Holokausta:

- policijska zaštita lokacija koje mogu biti na meti antisemitskih napada, uključujući ne samo jevrejske škole i sinagoge, već i manje očigledne potencijalne ciljeve, poput košer prodavnica ili restorana;
- korišćenje dostupnih podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje za identifikovanje „kritičnih lokacija“, koje mogu zahtevati intenzivnije policijsko nadgledanje.

⁵⁴ TAHCLE/PAHCT, *op. cit.*, napomena 10.

To može uključivati lokacije na kojima se dogodio niz antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje;

- izdavanje naloga policiji da redovno patrolira pored određenih mesta, poput spomenika Holokausta ili groblja, koja mogu biti na meti;
- obezbeđivanje finansijskih sredstava koja mogu pomoći u rešavanju bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica, kao što su plaćanje čuvara ili instaliranje bezbednosne opreme. Važno je napomenuti da mnoge jevrejske zajednice odvajaju znatne resurse u bezbednosne svrhe, koji bi se inače mogli koristiti za kulturni i obrazovni rad; i
- pružanje dodatne zaštite i drugih adekvatnih mera bezbednosti (uključujući upravljanje saobraćajem i gužvom) u ključnim trenucima, na primer za vreme jevrejskih praznika.

Preporuka:

Vlade treba da razmotre pojačane mera bezbednosti i sigurnosti oko jevrejskih institucija u ključnim trenucima, na primer tokom jevrejskih praznika.

Primer dobre prakse:

U Češkoj Republici, kao odgovor na planirani neonacistički skup koji je trebalo da bude održan u jevrejskoj četvrti Praga u znak sećanja na pogrom Jevreja 1938. u nacističkoj Nemačkoj (Pogromnacht, ili Kristallnacht, „Kristalna noć“), jevrejske zajednice su – u bliskoj saradnji, komunikaciji i koordinaciji s češkim vlastima – preuzele širok spektar zajedničkih mera bezbednosti pre i tokom skupa.

Jevrejska zajednica je pre događaja prikupila obaveštajne podatke, definisala strategije i mehanizme za odgovor na potencijalne incidente i izradila planove za vanredne situacije. Oni su jasno saopšteni policijskim jedinicama kako bi se obezbedilo da se mere koje preduzimaju zajednica i policija uzajamno dopunjuju. Ove dve strane su razmenile mišljenja u vezi s predloženim postupcima i rutinama. U svetlu pretnje koju je ovaj događaj predstavljao, češka policija je pružila zaštitu razmeštanjem dodatnih resursa.

Opsežna saradnja je podrazumevala i uspostavljanje zajedničkog komandnog centra, njegovo testiranje i upravljanje njim, zajedničke brifinge, razmenu obaveštajnih podataka pre i tokom događaja, postavljanje barijera i zatvaranje puteva, kao i postavljanje zajedničkih kontrolnih punktova. Ovaj zajednički poduhvat pružio je priliku da se izgradi poverenje između obe strane i izbegne preklapanje aktivnosti.

6. Rad s jevrejskim zajednicama na uspostavljanju sistema upravljanja krizama

Mnoge jevrejske zajednice u regionu OEBS-a angažovale su radnika obezbeđenja i razvile strategiju bezbednosti i plan upravljanja krizama. U mnogim jevrejskim zajednicama, specijalizovana tela koja uživaju poverenje članova zajednice preduzimaju mere da podignu svest svojih članova o bezbednosnim pitanjima, uključujući obuku, publikacije i vežbe za vanredne situacije. Te mere nisu koncipirane da se preklapaju sa

aktivnostima koje preduzimaju vlade, niti da umanjuju odgovornost vlada, i ne treba ih tumačiti kao znak nepoverenja. Zapravo su te mere koncipirane kao dopuna naporima koje preduzimaju vlade.

Jevrejskim zajednicama su, da bi zadovoljile svoje bezbednosne potrebe i adekvatno se pripremile za krizne scenarije, potrebni jaki državni partneri – posebno na lokalnom nivou. Kao što je gore već rečeno, povezivanje, komunikacija i koordinacija su vitalne odlike ovog partnerstva. Mere koje preduzimaju zajednice i one koje preduzima vlada treba da deluju podršku, a ne jedna protiv druge ili u suprotnim smerovima.

Državni organi su u najboljem položaju da pruže vitalnu podršku jevrejskim zajednicama u uspostavljanju strategija i mehanizama odgovora na napad i da izrade planove za vanredne situacije i sisteme za upravljanje krizama:

- državni organi mogu pružiti pomoć jevrejskim zajednicama u planiranju i osiguranju bezbednosti u vanrednim situacijama dobrovoljnim procenama i bezbednosnim anketama s povratnim informacijama o bezbednosnim planovima zajednice;
- predstavnici vlade mogu aktivno učestvovati u radionicama i skupovima za podizanje svesti koncipiranim da povećaju kapacitet jevrejskih zajednica da odgovore na napade;
- državni organi mogu razmenjivati iskustva i zapažanja u vezi sa svojim postupcima i rutinama. To omogućava da mere za vanredne situacije koje je zajednica uspostavila dopunjuju mere koje su uvele vlasti; i
- državni organi mogu organizovati zajedničke vežbe za kontakt-osobe u jevrejskoj zajednici i predstavnike službi zaduženih da prve reaguju kako bi se obezbedio najbolji mogući odgovor na različite scenarije vanrednih situacija.

7. Prepoznavanje i evidentiranje antisemitske motivacije krivičnih dela počinjenih iz mržnje

Kao što je objašnjeno u prvom delu ovog vodiča, sva krivična dela počinjena iz mržnje motivisana su predrasudama. Antisemitizam je jedna od čestih predrasuda u osnovi krivičnih dela počinjenih iz mržnje. Prepoznavanjem i evidentiranjem specifične predrasude kao motivacije za krivično delo počinjeno iz mržnje, uključujući antisemitske predrasude, obezbeđuje se da se krivično delo klasifikuje i kao krivično delo počinjeno iz mržnje, i kao „klasično krivično delo“. Prikupljanje tačnih podataka suštinski je važno za delotvornu akciju protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje, jer oni omogućavaju organima za sprovođenje zakona da razumeju obim problema, prepoznaju obrasce, alociraju resurse i delotvornije istražuju slučajeve. Kreatori politike takođe mogu da koriste ove podatke u donošenju ispravnih odluka i za informisanje zajednica.⁵⁵

⁵⁵ *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, op. cit.*, napomena 5.

Prikupljanje podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje

Zajedničko svim žrtvama krivičnih dela počinjenih iz mržnje iz svih sredina jeste razorno emocionalno iskustvo da su bili meta napada zbog svog pripadništva, ili pretpostavljenog pripadništva, određenoj grupi. Međutim, različite grupe verovatno će doživeti različite oblike krivičnih dela i imati različit nivo poverenja kada ih prijavljuju. Stoga je korisno prikupljati i analizirati podatke o različitim predrasudama koje motivišu krivična dela kao zasebne kategorije, kako bi se svakoj od njih mogla posvetiti primerena pažnja u smislu sprovođenja zakona i raspodele resursa za podršku žrtvama i prevenciju kriminala. Države članice OEBS-a prepoznale su niz predrasuda koje motivišu krivična dela počinjena iz mržnje, uključujući antisemitizam.⁵⁶

Prepoznavanje i evidentiranje krivičnih dela u čijem su korenu antisemitske predrasude jedan je od važnih načina da vlade prepoznaju problem i njegov obim, i da potvrde iskustva žrtava odabranih zbog njihovog stvarnog ili percipiranog jevrejskog identiteta. Policija, kao organ koji prvi reaguje na krivična dela, generalno igra najvažniju ulogu u staranju da se krivična dela počinjena iz mržnje klasifikuju i evidentiraju kao takva, donoseći početnu odluku o tome kako evidentirati krivično delo i da li uključiti antisemitizam kao moguću predrasudu koja je motivisala izvršenje krivičnog dela počinjenog iz mržnje.

Preporuka:

U skladu sa svojim obavezama preuzetim u okviru OEBS-a, države članice treba da prikupljaju podatke o krivičnim delima počinjenim iz mržnje, uključujući posebno one motivisane antisemitizmom, i stave ih na raspolaganje javnosti. Policija, kao organ koji prvi odgovara na počinjena krivična dela, treba da se postara da se antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje klasifikuju i evidentiraju kao takva.

Primer dobre prakse:

U regionu OEBS-a, Danska, Francuska, Nemačka, Poljska, Španija, Švedska, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države imaju mehanizme za prikupljanje podataka koji organima za sprovođenje zakona omogućavaju da dosledno beleže predrasude u korenu antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje, i da prikupljene podatke o krivičnim delima počinjenim iz mržnje klasifikuju prema tim predrasudama.

Podaci koje policija prikuplja i to kako ih karakteriše mogu biti presudni za osiguravanje istrage i krivičnog gonjenja krivičnog dela kao antisemitskog krivičnog dela počinjenog iz mržnje. Način na koji policija reaguje na mestu krivičnog dela počinjenog iz mržnje može uticati na oporavak žrtava, percepciju zajednice o vladinoj posvećenosti rešavanju krivičnog dela počinjenog iz mržnje i na ishod istrage.⁵⁷ Kvalitet informa-

⁵⁶ *Ibid.*, str. 14. Za indikatore predrasuda videti Aneks 1.

⁵⁷ *Preventing and Responding to Hate Crimes, op. cit.*, napomena 11.

cija koje policija prikuplja takođe je presudan za razvoj dugoročnih politika i vladino preventivno delovanje. Stoga je ključno važna izgradnja kapaciteta agencija i organa za sprovođenje zakona da prepoznaju i evidentiraju krivična dela počinjena iz mržnje.

„... Nedostatak sistematskog prikupljanja podataka doprinosi grubom potcenjivanju prirode i karakteristika antisemitskih incidenata. Štaviše, to sprečava kreatore politike da razvijaju ciljne mere za borbu protiv antisemitizma zasnovane ne adekvatnim informacijama.“ - *Michael O’Flaherty, direktor FRA (Agencija EU za osnovna prava)*

Izveštavanje o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje u regionu OEBS-a, 2009. do 2015.

Od 2009, sledeće države članice su dostavile informacije o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje:

Austrija	Nemačka	Srbija
Belgija	Grčka	Španija
Kanada	Irska	Švedska
Hrvatska	Italija	Ukrajina
Češka	Moldavija	Velika Britanija
Danska	Holandija	Sjedinjene Američke Države
Francuska	Poljska	
Ukupno: 20⁵⁸		

Postoji nekoliko praktičnih koraka koji se mogu preduzeti kako bi se zabeležile predrasude kojima su motivisana antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje.⁵⁹

- usvojiti i sprovesti zakone o krivičnim delima počinjenim iz mržnje i uspostaviti sisteme, postupke i obuke kako bi se obezbedilo da nadležni službenici prepoznaju antisemitska krivična dela iz mržnje i evidentiraju ih kao takva;
- uspostaviti sistem prikupljanja podataka koji omogućava evidentiranje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje na obrascima za izveštavanje o incidentima i pruža klasifikovane podatke o svakoj vrsti antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje;
- demonstrirati političko vođstvo na najvišem nivou vlasti usvajanjem politika koje od službenika organa za sprovođenje zakona zahtevaju da prepoznaju i evidentiraju predrasude koje motivišu antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje;
- pružiti organima za sprovođenje zakona skup posebnih indikatora (poznatih kao „indikator predrasuda“, videti Aneks 1) koji im mogu pomoći da identifikuju

58 Spisak uključuje države članice OEBS-a koje su informacije dostavile najmanje jednom tokom navedenog perioda.

59 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, op. cit.*, napomena 5.

predrasude koje motivišu antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje, istovremeno prepoznajući da postojanje takvih indikatora samo po sebi ne dokazuje da je neki incident obavezno i krivično delo počinjeno iz mržnje;⁶⁰

- organizovati obuku i skupove za podizanje svesti za službenike organa za sprovođenje zakona kako bi se izgradili njihovi kapaciteti za razumevanje specifičnosti antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje uz korišćenje relevantnih studija i scenarija slučajeva;

Preporuka:

Vlade treba da obezbede obuku za pripadnike organa za sprovođenje zakona kako bi se unapredili njihovi kapaciteti i razumevanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje, kako ih evidentirati i kako na njih odgovoriti.

Primer dobre prakse:

U Bugarskoj i Poljskoj, ODIHR je sproveo Obuku za tužioce protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje (PAHCT) i Obuku protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje za organe za sprovođenje zakona (TAHCLE). PAHCT je koncipiran da unapredi veštine tužilaca u prepoznavanju, istrazi i krivičnom gonjenju čitavog niza krivičnih dela počinjenih iz mržnje, uključujući one motivisane antisemitizmom. Obuka omogućava učesnicima da poboljšaju svoje razumevanje koncepta, konteksta i uticaja krivičnih dela počinjenih iz mržnje, da objedine svoje znanje o međunarodnim standardima i domaćim zakonima o krivičnim delima počinjenim iz mržnje i poboljšaju svoju sposobnost dokazivanja krivičnih dela počinjenih iz mržnje na sudu. TAHCLE je program koncipiran da poboljša policijske veštine u prepoznavanju, razumevanju i istraživanju krivičnih dela počinjenih iz mržnje. Svrha ove obuke je da se unaprede veštine pripadnika policije u sprečavanju krivičnih dela počinjenih iz mržnje i reagovanju na njih, delotvornoj interakciji sa zajednicama žrtava i izgradnji poverenja javnosti i saradnje sa organima za sprovođenje zakona.

- organizovati sastanke fokusirane na prikupljanje podataka, okupljanje relevantnih vladinih i nevladinih aktera, s ciljem poboljšanja prikupljanja podataka i obezbeđivanja podjednako razumevanja i kategorizacije dostupnih podataka;
- širiti i deliti izveštaje o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje koje su izradile organizacije civilnog društva kako bi podigle svest među vladinim službenicima o tome kako se manifestuje savremeni antisemitizam;
- na osnovu prikupljenih podataka, naručiti studije koje mogu pružiti uvid u to kako se antisemitizam manifestuje;
- ohrabriti službenike organa za sprovođenje zakona da uzmu u obzir percepciju žrtve prilikom evidentiranja i istrage krivičnih dela počinjenih iz mržnje, odnosno ukoliko žrtva smatra da je krivično delo motivisano antisemitizmom, policija treba automatski da ga registruje kao krivično delo počinjeno iz mržnje;⁶¹

60 *Preventing and Responding to Hate Crimes, op. cit.*, napomena 11.

61 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, op. cit.*, napomena 5, str. 15.

Preporuka:

Prilikom evidentiranja krivičnih dela, službenici organa za sprovođenje zakona treba da uzmu u obzir percepciju žrtve, i ukoliko žrtva smatra da je krivično delo motivisano antisemitizmom, ta percipirana motivacija treba da se nađe u evidenciji i da bude deo istrage.

Primer dobre prakse:

Velika Britanija ima širok pristup prihvatanju percepcije kao osnove za evidentiranje krivičnih dela počinjenih iz mržnje. Ukoliko žrtva ili bilo koja druga osoba krivično delo shvati kao krivično delo počinjeno iz mržnje i motivisano određenom predrasudom, policija će ga evidentirati kao moguće krivično delo počinjeno iz mržnje i kao takvog istraživati.

- olakšati prijavljivanje antisemitskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje pružanjem dostupnih i poverljivih mehanizama prijavljivanja; i
- podići svest u jevrejskoj zajednici o tome gde i kako prijaviti incidente.

Programi ODIHR-a za izgradnju kapaciteta

Države članice OEBS-a zadužile su ODIHR da izradi program koji će im pomoći u borbi protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje. U tu svrhu, ODIHR je razvio program Obuka protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje za službenike organa za sprovođenje zakona (TAHCLE). TAHCLE je sproveden u velikom broju zemalja i prilagođen je potrebama svake od njih. Ovaj program je dostupan svim državama članicama OEBS-a na zahtev, i ima za cilj da pomogne pripadnicima policije da:

- obezbede delotvornu istragu i krivično gonjenje krivičnih dela počinjenih iz mržnje;
- razumeju osnov, kontekst i posebne karakteristike krivičnih dela počinjenih iz mržnje;
- učvrste poznavanje domaćeg zakonodavstva koje se odnosi na krivična dela počinjena iz mržnje;
- pruže doprinos u prevenciji kriminala;
- podstiču saradnju i poštovanje policijskih snaga u javnosti;
- izgrade konstruktivne veze s marginalizovanim ili ugroženim grupama u društvu; i
- obezbede da neposredan rad policije štiti i promovise ljudska prava i ne-diskriminaciju.⁶²

⁶² TAHCLE, *op. cit.*, napomena 10.

8. Pružanje dokaza o bezbednosnim potrebama jevrejskih zajednica radeći s njima na prikupljanju podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje

Politika zasnovana na dokazima

Tačni i pouzdani podaci su neophodni za delotvornu akciju protiv krivičnih dela počinjenih iz mržnje. Dobro koncipirani mehanizmi za evidentiranje i prikupljanje podataka omogućavaju organima za sprovođenje zakona da prikupljaju obaveštajne podatke o lokalnim obrascima krivičnih dela počinjenih iz mržnje, pomažu u raspodeli resursa i podržavaju delotvorniju istragu posebnih vrsta slučajeva. Kreatori politike tada se mogu osloniti na ove informacije u donošenju kvalitetnih odluka i komunikaciji s pogođenim zajednicama i širom javnošću o razmerama krivičnih dela počinjenih iz mržnje i odgovorima na njih.⁶³

Prikupljanje podataka o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje presudan je način za vlade da procene izazove povezane sa antisemitizmom i prikupe dokaze o bezbednosnim potrebama jevrejskih zajednica. Ukoliko se takvi podaci ne prikupljaju, to se može smatrati pokušajem umanjivanja ovog problema, ili negiranja da on postoji.

Preporuka:

Treba prikupiti podatke o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje kako bi vlade mogle preciznije da procene bezbednosne potrebe jevrejskih zajednica i delotvornije da raspoređuju resurse.

Primer dobre prakse:

U Švedskoj se podaci o krivičnim delima počinjenim iz mržnje inicijalno prikupljaju redovnim policijskim mehanizmima evidentiranja. Policija priprema pisani izveštaj o svim incidentima u svom digitalnom sistemu evidentiranja krivičnih dela, gde oni mogu biti označeni kao „suspektno krivično delo počinjeno iz mržnje”. Zabeleženi incidenti mogu obuhvatati prijave koje žrtve daju policiji, „onlajn” izveštaje, anonimne telefonske pozive ili policijske izveštaje s mesta zločina.

Nakon što se prijave krivičnog dela unesu u sistem, Švedsko nacionalno veće za sprečavanje kriminala koristi pretragu po ključnim rečima (npr. „sinagoga”) u narativu za sve policijske izveštaje u vezi sa određenim kategorijama krivičnih dela kako bi identifikovalo moguće slučajeve krivičnih dela počinjenih iz mržnje radi njihovog uključivanja u zvanične podatke. Ovom metodom se mogu dobiti informacije koje se mogu analizirati kako bi se razumele vrste krivičnih dela koja se čine i s njima povezane predrasude koje predstavljaju motiv za vršenje tih dela.

U mnogim državama članicama OEBS-a, organizacije civilnog društva su razvile znatnu stručnost u prikupljanju podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje. Iako

⁶³ *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, op. cit.*, napomena 5.

zvanični podaci u nekim zemljama mogu sugerisati da antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje nisu problem, podaci civilnog društva ukazuju da su antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje stvarnost koja se ne može negirati.

Državni organi u nekim zemljama saraduju s jevrejskim zajednicama u razmeni, proveru i prikupljanju podataka o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje, na osnovu jasne i zajedničke definicije onoga što krivično delo počinjeno iz mržnje predstavlja. Ukoliko policija i organizacije u zajednici razmenjuju podatke, podaci se obično anonimizuju kako bi se obezbedila zaštita podataka o ličnosti.

Razmena vladinih i nevladinih podataka ne samo da čini podatke tačnijim i omogućava stvaranje kompletne slike već se na taj način rešavaju i problemi nedovoljnog prijavljivanja i nedovoljnog evidentiranja. Razmena je još efikasnija ukoliko se saradnja između vlade i nevladinih aktera formalizuje memorandumom ili protokolom. Vladini i nevladini stručnjaci koji rade zajedno mogu znatno unaprediti delotvornu upotrebu prikupljenih podataka za analizu trendova i formulisanje politika. Razmena podataka takođe pomaže i povećanju poverenja zajednica u organe vlasti.

Preporuka:

Državni organi mogu saradivati s civilnim društvom, uključujući jevrejske organizacije, u razmeni, proveru i prikupljanju podataka o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje, kako bi izradile precizniju statistiku i izbegle probleme nedovoljnog prijavljivanja i nedovoljnog evidentiranja.

Primer dobre prakse:

Služba bezbednosti jevrejske zajednice (SPCJ) u Francuskoj blisko saraduje s Jedinicom za žrtve francuskog Ministarstva unutrašnjih poslova kako bi se na mesečnom nivou verifikovali konkretni slučajevi, s ciljem da se omogući detaljno i pouzdano praćenje.

U godišnjim izveštajima SPCJ navode se antisemitska dela koja su prijavljena policiji i SPCJ-u, a koja se zatim upoređuju sa izveštajima različitih policijskih stanica i „objedinjuju“ u Ministarstvu unutrašnjih poslova.

Saradnja sa organizacijama jevrejske zajednice na prikupljanju podataka može pomoći i:

- u rešavanju problema nedovoljnog prijavljivanja, jer predstavnici jevrejske zajednice mogu odigrati ulogu u ohrabrivanju svojih članova da koriste mehanizme prijavljivanja incidenta policiji „onlajn“, telefonom ili preko treće strane. Oni mogu imati i ulogu posrednika između žrtava i vlasti;
- vladinim službenicima da bolje razumeju kontekst u kojem se dešavaju krivična dela počinjena iz mržnje i uticaj koji oni imaju na jevrejske zajednice. Slušanje iz prve ruke izveštaja o spektru incidenata koje jevrejske zajednice beleže može poboljšati razumevanje vladinih službenika o rasprostranjenosti antisemitizma i time doprieti da se poboljša vladin odgovor na ovaj problem.

9.Umirivanje zajednice u slučaju napada

Vladini službenici i civilno društvo moraju prepoznati svaki antisemitski napad kao takav, i osuditi ga, bez obzira na prirodu ili težinu krivičnog dela. Čak i krivična dela nižeg nivoa mogu brzo eskalirati ukoliko se ne rešavaju. Svako izražavanje antisemitizma u javnom diskursu može izazvati anksioznost u jevrejskim zajednicama ukoliko se takve pojave odmah ne osude i ne suzbiju.

Uticaj jednog antisemitskog napada još je snažniji ukoliko vlada ne odgovori adekvatno. S druge strane, izjave državnih zvaničnika mogu snažno uticati na poverenje zajednice. Da bi se osiguralo da dugoročni odgovor bude odgovarajući, vladini službenici treba da svoje aktivnosti koordiniraju u konsultaciji s vođama zajednice.

Da bi umirili jevrejsku zajednicu nakon napada, vladini službenici i politički predstavnici mogu da:

- daju izjavu za štampu ili društvene medije u kojoj osuđuju antisemitski napad;
- posete jevrejsku zajednicu nakon napada i uzmu učešće u službi ili komemorativnoj ceremoniji;
- narede pojačanu policijsku zaštitu i patrole čime će poslati poruku ohrabrenja zajednici nakon napada; i
- obrate se jevrejskoj zajednici radi konsultovanja o vrstama inicijativa koje bi se mogle preduzeti kako bi se pratili i sprečili budući napadi. Vladini službenici treba da se konsultuju ne samo s vođama već i s predstavnicima zajednice, posebno vodeći računa da među njima budu i žene i mladi.

Civilno društvo takođe igra ulogu u ublažavanju uticaja većih incidenata, posebno u saradnji s članovima parlamenta i državnim zvaničnicima. Aktivnosti kao što su javno i otvoreno pokazivanje građanske solidarnosti s jevrejskim zajednicama, priznavanje uticaja antisemitskih napada na jevrejske zajednice i političko signaliziranje nulte tolerancije prema svakoj manifestaciji antisemitizma pokazale su se kao efikasne strategije u nekoliko zemalja.

Preporuka:

Civilno društvo može igrati važnu ulogu u umirivanju jevrejske zajednice nakon napada, posebno u saradnji s članovima parlamenta i vladinim službenicima i drugim zajednicama, kroz javnu demonstraciju solidarnosti i političkim signaliziranjem nulte tolerancije prema antisemitizmu.

Primeri dobre prakse:

Nakon što je vrhovni rabin Francuske pozvao Jevreje da nose jarmulku (tradicionalno pokrivalo za glavu), kako bi pokazali da predstavljaju „ujedinjeni front“ protiv antisemitizma, italijanske novine su delile jarmulke u svom dnevnom izdanju na Međunarodni dan sećanja na Holokaust, u znak solidarnost s jevrejskim zajednicama u Evropi pred rastućim antisemitizmom.

U Sjedinjenim Američkim Državama u martu 2017. godine, *Konferencija lidera o građanskim i ljudskim pravima i 155 grupa za građanska i ljudska prava objavili su otvoreno pismo u kome pozivaju izvršnu vlast da brže i snažnije odgovori na incidente zasnovane na mržnji, kao odgovor na alarmantno povećanje broja izjava svedočenja i izveštaja o delima nasilja i zastrašivanja zasnovanih na mržnji. Izjava se odnosila na više incidenata, poput ubistva jednog Amerikanca indijskog porekla; paljenja četiri džamije; brojnih pretnji bombama protiv centara jevrejske zajednice, sinagoga i kancelarija ADL širom zemlje; pucanja na Amerikanca Sika ispred njegove kuće; napada na Latinoamerikanca i Latinoamerikanku zbog njihove etničke pripadnosti; i ubistva sedam transrodnih žena crnkinja. U izjavi se kaže da niko ne bi trebalo da se suoči sa aktom nasilja ili zastrašivanja zbog svoje rase, etničke pripadnosti, religije, seksualne orijentacije, pola, rodnog identiteta, invaliditeta ili nacionalnog porekla.*

Šira javnost bi mogla da pomogne u umirivanju jevrejske zajednice nakon napada tako što će priznati antisemitsku prirodu incidenta i poslati snažan signal u znak podrške verskoj i kulturnoj raznolikosti. Pripadnici šire javnosti mogu pokazati svoju posvećenost radu na stvaranju društva u kojem će se Jevreji osećati bezbednim da javno izražavaju svoju veru, identitet i odnos prema Izraelu.

10. Pružanje podrške žrtvama antisemitskih napada

Minimalni standardi Evropske unije o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela

Žrtve krivičnih dela treba da budu prepoznate i tretirane sa uvažavanjem, empatijom i na profesionalan način, bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što su rasa, boja kože, etničko ili društveno poreklo, genetske karakteristike, jezik, veroispovest ili versko ubeđenje, političko ili drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinsko stanje, rođenje, invaliditet, uzrast, rod, rodno izražavanje, rodni identitet, seksualna orijentacija, rezidentni status ili zdravstveno stanje. Prilikom kontakta koji se uspostavlja s nadležnim organima koji postupaju u kontekstu krivičnog postupka, i sa službama koje su u dodiru sa žrtvama, kao što su službe za podršku žrtvama ili službe za pružanje usluga restorativne pravde, lična situacija i neposredne potrebe, starost, rod, eventualni invaliditet i zrelost žrtava krivičnog dela treba da budu uzeti u obzir uz puno poštovanje njihovog fizičkog, mentalnog i moralnog integriteta. Žrtvama krivičnih dela treba pružiti zaštitu od sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, kao i odgovarajuću pomoć kako bi im se olakšao oporavak i omogućio odgovarajući pristup pravdi.⁶⁴

Državni organi mogu pružiti dragocenu pomoć jevrejskim zajednicama u ublažavanju štete nakon traumatičnog događaja i pomoći zajednicama da se vrate svakodnevnom životu nakon napada.

U cilju poboljšanja podrške žrtvama antisemitskih napada, vlade mogu da:

- rade s nacionalnim institucijama za ljudska prava, akademskim zajednicama, nevladinim i međunarodnim organizacijama na sprovođenju anketa koje pomažu da se tačnije utvrde potrebe žrtava antisemitskih napada;
- konsultuju se s jevrejskim zajednicama i relevantnim organizacijama za podršku žrtvama u cilju izrade delotvorne strategije za podršku žrtvama;
- obezbede da organi za sprovođenje zakona budu osposobljeni da razumeju strukturu jevrejskih zajednica i odgovornosti njihovih članova;
- usvoje nijansirane pristupe nakon svakog incidenta (ponekad mogu biti dovoljne i psihološke usluge ili socijalna podrška, i možda neće biti potrebno uključivanje organa za sprovođenje zakona); i
- obezbede da oni koji pružaju podršku žrtvama budu upoznati sa posebnim karakteristikama jevrejske zajednice.

⁶⁴ EU Parliament Directive, *op. cit.*, napomena 47.

Kao prvi koji reaguju na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje, pripadnici policije treba da da vode računa o verskoj praksi i potrebama žrtve. Svest o jevrejskim verskim običajima i obraćanje pažnje na jevrejske praznike i tradiciju mogli bi biti relevantni prilikom ispitivanja žrtava i svedoka, snimanja dokaza i obavljanja drugih dužnosti policije.

Praktični aspekti rada policije na Šabat

Subota, koja se naziva i Šabat (hebrejski) ili Šabos (jidiš), jedan je od najvažnijih aspekata jevrejske vere. Od zalaska sunca u petak do zalaska sunca u subotu Jevreji se moraju uzdržavati od „rada“, u znak sećanja na to što je Bog obustavio rad sedmog dana stvaranja. Jevreji tradicionalno s porodicom prisustvuju službama u sinagogi na Šabat, i taj dan slave u društvu porodice i prijatelja za svečanom trpezom.

Krivična dela koja nisu „hitna“ obično se prijavljuju tek po završetku Šabata ili praznika, jer ortodoksni Jevreji na taj dan neće želeti da pišu izjave i da se potpisuju, i neće koristiti telefon.⁶⁵

Aneksi

⁶⁵ Videti Aneks 4.

Aneks 1

Pregled indikatora predrasuda

Antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje su krivična dela počinjena iz mržnje motivisana predrasudama prema Jevrejima. „Motivisanost antisemitskom predrasudom“ znači da je učinilac odabrao metu krivičnog dela na osnovu percepcije da je neko Jevrejin ili da je povezan s Jevrejima. Cilj može biti osoba ili imovina koju je neko tačno ili pogrešno povezo s Jevrejima. Žrtva ne mora biti Jevrejin da bi doživela krivično delo iz antisemitske mržnje. To uključuje i ciljeve povezane sa Izraelom, jevrejskom istorijom i Holokaustom.

Indikatori predrasuda su jedna ili više činjenica koje sugerišu da je krivično delo motivisano predrasudom. Oni pružaju objektivne kriterijume po kojima se može suditi o verovatnom motivu, ali ne dokazuju nužno da su postupci učinioca motivisani predrasudom.

Indikatori predrasuda korisni su za policiju, tužioce i NVO da bi analizirali može li prijavljeno krivično delo biti krivično delo počinjeno iz mržnje. Njihova svrha je pokretanje procesa pronalaženja dokaza većim ispitivanjem ili temeljnom istragom. Indikator predrasuda mogao bi, ali ne mora nužno biti, dokaz na sudu.

U daljem tekstu data je lista indikatora predrasuda za antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje, koja nije konačna.

Percepcija žrtve/svedoka/eksperta

Ukoliko žrtva ili svedoci smatraju da je krivično delo motivisano antisemitizmom, onda bi ga trebalo istražiti kao takvog. Treća strana – civilno društvo, organizacija jevrejske zajednice koja beleži antisemitske incidente ili nezavisni stručnjak – takođe bi mogla da prepozna motivaciju zasnovanu na predrasudama koja žrtvi ili svedocima nije bila očigledna.

Komentari, pisane izjave, gestovi ili grafiti

Učinioci krivičnih dela iz mržnje često jasno pokazuju svoje predrasude pre, tokom ili nakon dela. *Ključni dokazi u većini krivičnih dela počinjenih iz mržnje sastoje se od reči ili simbola koje su sami učinioci koristili.* Oni koji vrše krivična dela počinjena iz mržnje uglavnom žele da pošalju poruku svojim žrtvama, zajednicama svojih žrtava i društvu u celini. Te poruke, od uzvikivanih uvreda do grafita, snažan su dokaz motivacije na

osnovu predrasuda. Sledeća pitanja vam mogu pomoći da utvrdite je li krivično delo motivisano predrasudama:

- Da li je osumnjičeni davao komentare ili pisane izjave o Jevrejima, Izraelu i Holokaustu, pripadnosti ili pretpostavljenoj pripadnosti žrtve jevrejskoj zajednici, ili o stvarnoj ili pretpostavljenoj izraelskoj nacionalnosti žrtve? *S tim u vezi, važno je podsetiti da se antisemitske izjave ili slogani mogu pogrešno predstaviti kao samo kritični prema Izraelu ili anticionistički. Dalje, važno je napomenuti da se antisemitizam može izraziti indirektno i na prikriven način.* Na primer, pozivanje na „Hajbar“ evocira priču o Jevrejima iz Hajbara (Khaibar), koji su masakrirani na Arabijskom poluostrvu pre 1400 godina, a „88“ je numerički kod belih supremacista za „Hajl Hitler“.
- Da li su na mestu incidenta nađeni crteži, grafiti, karikature ili umetnička dela koji prikazuju i demonizuju Jevreje? Da li su na mestu događaja ostavljeni simboli nacističke ere ili simboli koji se mogu smatrati simbolima mržnje u kontekstu dotične države? *Važno je zapamtiti da nije svaki incident u kojem je iscrtana svastika automatski antisemitski incident. Svastika se koristi i u kontekstu krivičnih dela počinjenih iz mržnje motivisanim drugim predrasudama, ali se često koristi i kao indikator antisemitizma.*
- Ukoliko je meta bilo mesto od verskog ili kulturnog značaja, da li je na mestu događaja ostavljen predmet uvredljiv za Jevreje (poput svinjskog mesa ili krvi)?
- Da li je neki jevrejski simbol, poput Davidove zvezde, ostavljen na mestu događaja ili nacrtan na zidu?

Kontekst krivičnog dela

Verske ili druge razlike između učinioca i žrtve same po sebi nisu indikator predrasuda. U nastavku su data pitanja koja mogu pomoći u rasvetljavanju konteksta krivičnog dela i mogu ukazati na to da li je antisemitizam mogao biti motiv.

- Da li učinilac podržava grupu za koju se zna da je neprijateljski raspoložena prema Jevrejima? Da li dostupni dokazi ukazuju na to da je učinilac smatrao da sukob između Izraela i Palestinaca daje legitimnost napadima na Jevreje?
- Da li su pripadnici druge grupe u oblasti u kojoj se incident dogodio znatno brojniji od Jevreja?
- Da li je žrtva bila vidljivo prepoznatljiva kao Jevrejin, na primer jer je nosila jarmulku, ogrlicu s Davidovom zvezdom ili fudbalski dres jevrejskog fudbalskog kluba, ili kluba koji se smatra jevrejskim?
- Da li je meta krivičnog dela bila osoba koja se vidno zalagala za prava jevrejske zajednice?
- Da li je žrtva bila uključena u aktivnosti koje je organizovala jevrejska zajednica, organizacija povezana s jevrejskom zajednicom ili organizacija za koju se moglo smatrati da je bila povezana sa Izraelom ili jevrejskom zajednicom u vreme incidenta?

Organizovane grupe za širenje mržnje⁶⁶

Iako nisu učinioci svih krivičnih dela počinjenih iz mržnje organizovane grupe, članovi ili saradnici takvih grupa često su umešani u izvršenje takvih dela. Potvrdni odgovori na sledeća pitanja mogli bi se smatrati indikatorima predrasuda:

- Da li su na mestu događaja ostali predmeti koji sugerišu da je zločin delo neonacista, drugih ekstremističkih nacionalističkih organizacija, ili neke međunarodne terorističke organizacije?
- Da li je učinilac pružio podršku ili otvoreno odobravao akciju ili misiju terorističke organizacije koja je ciljala Jevreje?
- Da li su radnje učinioca odražavale akcije terorista usmerenih na jevrejske zajednice?
- Da li je učinilac izrazio podršku nekoj antisemitskoj grupi na društvenim mrežama?
- Postoje li dokazi da je takva grupa aktivna na tom području (npr. antisemitski plakati, grafiti ili leci)?
- Da li je učinilac koristio neko ponašanje povezano s članstvom u organizaciji koja širi mržnju, poput nacističkih pozdrava ili drugih gestova povezanih s desničarskim antisemitskim pokretima, ili je davao izjave koje negiraju ili trivijalizuju Holokaust?
- Da li je učinilac imao odeću, tetovaže ili druge znakove koji ga povezuju sa ekstremističkom grupom ili grupom koja širi mržnju?
- Da li je neka grupa koja širi mržnju ili neonacistička grupa nedavno upućivala javne pretnje jevrejskoj zajednici, na primer na društvenim mrežama?

Mesto i vreme izvršenja

Mesto i vreme krivičnog dela takođe mogu biti pokazatelj antisemitske predrasude. Odgovori na sledeća pitanja mogu otkriti indikatore predrasuda:

- Da li se incident dogodio u kontekstu eskalacije sukoba na Bliskom istoku u koji je umešan Izrael?
- Da li se incident dogodio na neki datum od posebnog značaja? Na primer na:
 - ♦ verski praznik (Jom kipur, Roš hašana, Pesah, itd.);
 - ♦ Dane sećanja na Holokaust, poput 27. januara, 19. aprila ili 9. novembra, ili godišnjicu pogroma ili događaja od značaja u vezi s lokalnom i nacionalnom istorijom Holokausta; i

⁶⁶ Na primer, ADL-ova Baza podataka o simbolima mržnje pruža pregled mnogih simbola koje grupe koje šire mržnju koriste uglavnom u Sjedinjenim Američkim Državama: „Hate on Display Hate Symbols Database”, adl.org, <<https://www.adl.org/media/13525/download>>.

- ♦ dan značajan za nacionaliste koji ekstremisti i desničarske grupe mogu iskoristiti za organizovanje mitinga i marševa.
- Da li se incident dogodio na dan značajan za neonaciste? Na primer:
 - ♦ 12. januar: datum rođenja Alfreda Ernsta Rozenberga i Hermana Geringa;
 - ♦ 30. januar: Adolf Hitler postavljen za kancelara Nemačke;
 - ♦ 13. februar: bombardovanje Drezdena;
 - ♦ 20. april: datum rođenja Adolfa Hitlera;
 - ♦ 30. april: datum smrti Adolfa Hitlera;
 - ♦ 6. jun: Dan D – neki neonacisti koriste ovaj datum da potvrde svoju lojalnost neonacizmu;
 - ♦ 21. jun: letnju ravnodnevicu mnoge neonacističke grupe obeležavaju paljenjem vatre;
 - ♦ 22. jun: početak napada nacističke Nemačke na Sovjetski Savez u Drugom svetском ratu;
 - ♦ 29. jul: Hitler proglašen vođom Nacional-socijalističke nemačke radničke partije;
 - ♦ 17. avgust: smrt Rudolfa Hesa;
 - ♦ 15. oktobar: smrt Hermana Geringa;
 - ♦ 9. novembar: dan „Pivničkog puča“ proglašen je praznikom u nacističkoj Nemačkoj i posvećen je šesnaestorici nacista koji nisu preživeli neuspeli pokušaj Adolfa Hitlera da preuzme vlast u Minhenu 8. i 9. novembra 1923. godine. Takođe, 9. novembar je godišnjica Kristalne noći iz 1938. (Pogromnacht).

- Da li se incident dogodio u danu od značaja za sukob na Bliskom istoku?
- Da li se incident dogodio u kontekstu tekuće javne rasprave o pitanju vezanom za jevrejsku zajednicu – na primer o obrezivanju ili restituciji?
- Da li se incident dogodio uoči Šabata, tj. u petak uveče?
- Da li je žrtva bila u sinagogi ili u njenoj blizini, u jevrejskoj školi, na jevrejskom groblju ili u zgradi jevrejske zajednice kada se incident dogodio?
- Da li je žrtva napadnuta u blizini mesta povezanog s Jevrejima, poput jevrejskog muzeja, jevrejskog restorana, izraelske ambasade ili mesta na kome se odvijao jevrejski kulturni festival?
- Da li je Jevrejima naneta imovinska šteta na predmetu od verskog ili kulturnog značaja, poput menore?
- Da li je učinilac ciljao samo Jevreje?

Obrasci/učestalost prethodnih krivičnih dela ili incidenata

Krivična dela počinjena iz mržnje ponekad nisu pojedinačni događaji, već čine deo šireg obrasca. Stoga je, u potrazi za indikatorima predrasuda, relevantno pitati:

- da li je bilo drugih antisemitskih incidenata na istom području?
- da li je u skorije vreme bilo eskalacije antisemitskih incidenata, od lakšeg oblika uznemiravanja i ne-kriminalnih aktivnosti do ozbiljnijih krivičnih dela, poput vandalizma ili napada?
- da li su žrtva ili njena jevrejska zajednica ili organizacija nedavno primili pretnje ili druge oblike zastrašivanja, poput telefonskih poziva ili pošte?

Priroda nasilja

Kako su krivična dela počinjena iz mržnje obično dela kojima se upućuje poruka, stepen nasilja, šteta i brutalnost imaju tendenciju da budu ozbiljni. Sledeća pitanja mogu otkriti indikatore predrasuda:

- da li je napad ukazao na *modus operandi* tipičan za organizovanu grupu koja širi mržnju ili terorističku organizaciju?
- da li je akcija mogla biti inspirisana i nastoji li da preslika antisemitsko krivično delo visokog profila (poznato široj javnosti)?
- da li je tokom incidenta ispoljeno ničim izazvano i ekstremno nasilje ili ponižavajuće postupanje?
- da li je incident izveden javno ili na način da može biti prikazan u javnosti, dakle snimljen i objavljen na internetu?

Aneks 2

Studije slučaja

Sledeće studije slučaja mogu se koristiti u kontekstu izgradnje kapaciteta za vežbanje rada sa indikatorima predrasuda.

Tokom rasprave o studijama slučaja treba postaviti sledeća pitanja:

- šta biste pitali kada bi trebalo vi da istražite ovaj incident?
- šta biste bliže istražili?

1. Provala i silovanje

Studija slučaja 1

Desetog decembra 2014. godine, u predgrađu jednog glavnog grada s velikom jevrejskom zajednicom, tri maskirana muškarca nasilno su provalila u stan mlade jevrejske porodice. Muškarca su vezali, ženu su silovali, a ceo stan su pretresli. Napadači su tražili novac, kreditne kartice i nakit, a sve vreme su iznosili tvrdnje poput „vi Jevreji imate novac“ i „vi Jevreji novac držite kod kuće, a ne u banci“.

Napadači su uhapšeni i optuženi dva dana kasnije. Ubrzo nakon toga, tadašnji ministar unutrašnjih poslova javno je dao izjavu u kojoj je osudio napad i izjavio da se „čini da je antisemitska veza dokazana“. Dodao je da je početna istraga pokazala da su napadači svoje ciljeve odabrali „na osnovu ideje da biti Jevrejin znači imati novac“.

2. Incidenti koji za metu imaju aktiviste koji promovišu jevrejsku kulturu

Studija slučaja 2

Direktor kulturne ustanove koja se bavi pitanjima kulturnog nasleđa, posebno jevrejske prošlosti grada, mada sam nije Jevrejin, već godinama je na meti antisemitskog govora mržnje i nasilja. U odvojenim incidentima, kroz prozore mu je bačeno kamenje sa iscrtanim svastikama, jednom je pozvan „tim za bombe“ da demontira eksplozivnu napravu postavljenu ispred njegove kuće, a godinama su po gradu lepljeni plakati s njegovim likom, jevrejskim simbolima i antisemitskim pretnjama.

Učinioci nikada nisu identifikovani ni privedeni pravdi ni u jednom od ovih slučajeva, a krivični postupci su redom obustavljeni.

3. Antisemitske uvrede

Studija slučaja 3

Godine 2012. u jednom glavnom gradu dogodilo se nekoliko incidenata sa antisemitskim uvredama i predrasudama na račun jevrejske zajednice. Bivšeg glavnog rabina javno je uvredio čovek koji mu je rekao „mrzim sve Jevreje“. U odvojenom incidentu, muškarac je više puta izvikivao antisemitske komentare kroz vrata jevrejskog molitvenog doma u južnom delu grada. Dana 5. oktobra 2012. godine, isti čovek se vratio u jevrejski molitveni dom, šutnuo jednog Jevrejina u grudi, udario ga u glavu uzvikujući „Umrećete, vi pokvareni Jevreji“.

Prestupnik je uhapšen, suđeno mu je u ubrzanom postupku po posebnoj optužbi za nasilje motivisano mržnjom nad članom zajednice, kao i za nanošenje lakše telesne povrede. Osuđen je na dve godine zatvora.

4. Skrnavljenje jevrejskog groblja

Studija slučaja 4

Godine 2014. jevrejsko groblje na periferiji malog grada bez jevrejskog stanovništva oskrnavljeno je antisemitskim grafitima. Na zidovima su sprejem bile ispisane parole poput „Prljavi Jevreji“, „Holokaust se nije dogodio, ali hoće“ i „Holo-laži“.

Učinioci su posebno izabrali groblje koje je bilo napušteno i bez nadzora. Sprejem oslikani slogani često su se koristili na antisemitskim internet stranicama i internet stranicama posvećenim negiranju Holokausta.

I lokalne i nacionalne vlasti osudile su incident. Policija je incident zabeležila kao antisemitsko krivično delo počinjeno iz mržnje, ali nije uspela da identifikuje i procesuirati učinioce.

5. Napad na spomen-obeležja Holokausta

Studija slučaja 5

Spomen-obeležje Holokausta bilo je izloženo brojnim napadima duži niz godina.

Godine 2015. u toku prve noći Roš hašana (jevrejske Nove godine), nepoznati počinioci su postavili gume oko spomenika, prelili ih zapaljivom tečnošću i zapalili. Bio je to šesti napad na taj spomenik u 2015. godini.

Učinioci nisu otkriveni.

6. Pucnjava u Centru jevrejske zajednice

Studija slučaja 6

Uoči Pashe 2014. godine, bivši vođa ugašene organizacije belih supremacista izvršio je dva odvojena napada vatrenim oružjem na Centar jevrejske zajednice i jevrejski starački dom.

U pucnjava su ubijene ukupno tri osobe. Nijedna od tri ubijene osobe nije bila Jevrejin.

Ubica je uhapšen nakon napada, izveden je pred sud i suđeno mu je za teško ubistvo, pokušaj ubistva, napad i posedovanje oružja. Na suđenju je napadač izjavio da je pucao u svoje žrtve jer je želeo da ubije Jevreje pre nego što umre.

Aneks 3

Tabelarni pregled aktivnosti

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Član Parlamenta	<p>Donesite posebno, prilagođeno zakonodavstvo za rešavanje krivičnih dela počinjenih iz mržnje, kojim se predviđaju delotvorne kazne koje uzimaju u obzir težinu krivičnih dela motivisanih predrasudama.</p> <p>Zatražite od ODIHR-a analizu zakonodavstva ili zakona povezanih sa krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p> <p>Pokrenite parlamentarnu istragu i istražite da li treba učiniti više na rešavanju bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica.</p> <p>Obratite se jevrejskoj zajednici u vašoj izbornoj jedinici da biste saznali njihove probleme.</p> <p>Koristite svaku priliku da osudite i odbacite izraze antisemitizma: na internetu i van nje, nasilne i nenasilne, i potražite stručni savet za identifikaciju indirektnih izraza antisemitizma.</p>	<p>Udružite snage s drugim članovima Parlamenta iz svoje i drugih stranaka.</p> <p>Saznajte više o radu internacionalnih parlamentarnih tela u pogledu antisemitizma.</p> <p>Blisko saradujte sa aktivistima civilnog društva i verskim vođama u svojoj zajednici kako biste izgradili koaliciju protiv antisemitizma.</p>	<p>Upoznajte se s međunarodnim obavezama koje se primenjuju u rešavanju problema.</p> <p>Proverite postoji li način da pokrenete, podržite ili se uključite u jednu od navedenih praktičnih inicijativa.</p> <p>Saznajte više o specifičnim karakteristikama antisemitiskih krivičnih dela počinjenih iz mržnje kako biste ojačali sopstveni odgovor na antisemitizam.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Državni službenik	<p>Inicirajte razvoj obuke o antisemitiskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje za državne službenike, posebno one koji vrše nadzor i pripremaju obuke za osoblje institucija krivičnog pravosuđa.</p> <p>Zavisno od vaše uloge i mandata, pokrenite kampanju podizanja svesti o potrebi suzbijanja antisemitizma.</p> <p>Unutrašnji poslovi/ pravda: saznajte kako vaša država stoji u oblasti prikupljanja podataka o antisemitiskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje i pozabavite se manjkavostima u podacima, ukoliko postoje.</p> <p>Unutrašnji poslovi/ pravda: procenite i razmotrite jesu li uspostavljeni mehanizmi, politike i mere za rešavanje bezbednosnih potreba jevrejskih zajednica i da li pružaju zaštitu jevrejskim objektima.</p>	<p>Raspitajte se kod akademskih stručnjaka ili istraživačkih instituta, kao i kod organizacija civilnog društva sa iskustvom u pružanju takve obuke.</p> <p>Radite s lokalnim vlastima, organizacijama civilnog društva i medijskim partnerima.</p> <p>Stupite u kontakt s jevrejskim zajednicama i organizacijama civilnog društva da biste saznali više o njihovim izveštajima o antisemitiskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p> <p>Kontaktirajte jevrejsku zajednicu i stupite u kontakt s njenim bezbednosnim organima.</p>	<p>Upoznajte se sa spektrom antisemitiskih napada u regionu OEBS-a i s ključnim kontekstima koji čine pozadinu ovih napada.</p> <p>Shvatite zašto je podizanje svesti o ovom pitanju toliko važno.</p> <p>Pristupite relevantnim resursima i idejama u vezi sa značajem prikupljanja podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p> <p>Pregledajte praktične predloge o tome zašto i kako državni službenici zvanično mogu saradivati s jevrejskim zajednicama u pogledu bezbednosti.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Službenik organa za sprovođenje zakona	<p>Procenite da li je krivično delo koje beležite i koje istražujete moglo biti motivisano predrasudama.</p> <p>Dogovorite sastanak s lokalnom jevrejskom zajednicom kako biste uspostavili kontakte i videli koji su njihovi bezbednosni problemi i kako zajednica funkcioniše.</p> <p>Izgrađujte svoje sposobnosti za razumevanje i odgovaranje na antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje.</p> <p>Procenite kako možete da saradujete sa jevrejskom zajednicom na prikupljanju podataka o antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p> <p>Koordinirajte postupke komunikacije sa jevrejskom zajednicom u hitnim slučajevima.</p>	<p>Pitajte žrtvu i sve svedoke za njihovu percepciju incidenta.</p> <p>Udružite snage s nekim od svojih kolega da biste zakazali te sastanke.</p> <p>Zamolite svog pretpostavljenog da učestvujete u programu obuke kao što su TAHCLE i PAHCT.</p> <p>Razgovarajte sa svojim starešinama o tome da li bi rad na tom problemu mogao da se podigne na nacionalni nivo.</p> <p>Potražite kontakt osobu u službi bezbednosti jevrejske zajednice.</p>	<p>Proverite pregled indikatora predrasuda navedenih u Aneksu 1, i pogledajte da li vam on pomaže da utvrdite motivisanost predrasudama.</p> <p>Saznajte više o tome kako organi za sprovođenje zakona mogu saradivati s jevrejskim zajednicama na bezbednosnim pitanjima.</p> <p>Pogledajte listu resursa i programe obuke kao što je ODIHR-ov TAHCLE programa i naš Vodič za deset najboljih koraka u prikupljanju podataka.</p> <p>Pogledajte primere dobre prakse različitih država članica OEBS-a.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Predstavnik jevrejske zajednice	<p>Počnite da pratite antisemitska krivična dela počinjena iz mržnje i podstičite članove svoje zajednice da ih prijave.</p> <p>Formirajte široke koalicije organizacija koje se bave ljudskim pravima kako bi se pozabavile antisemitizmom i širim pitanjima tolerancije i nediskriminacije.</p> <p>Organizujte dan otvorenih vrata u jevrejskoj zajednici i pozovite relevantne vladine zvaničnike i aktiviste civilnog društva da se upoznaju sa zajednicom.</p> <p>Zalažite se da vaša vlada prati i sprovodi svoje međunarodne obaveze.</p> <p>Obratite se kulturnim i obrazovnim institucijama, kao i medijima i podelite sa njima svoje izveštaje i nedoumice u vezi sa antisemitizmom.</p>	<p>Obratite se relevantnim međunarodnim mrežama civilnog društva.</p> <p>Kontaktirajte druge verske zajednice, kulturne organizacije i grupe civilnog društva da biste dobili podršku za ovu ideju.</p> <p>Udružite snage s drugim organizacijama civilnog društva da organizujete takav dan.</p> <p>Kontaktirajte relevantne članove zajednice, kao i druge organizacije civilnog društva sa iskustvom u ovoj oblasti.</p>	<p>Saznajte više o programima obuke i resursima koje nude civilno društvo i međuvladine organizacije, poput obuke ODIHR-a za civilno društvo o krivičnim delima počinjenim iz mržnje i vodiča resursa za civilno društvo.</p> <p>Saznajte više o međunarodnim standardima koji važe za vašu vladu.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Aktivista civilnog društva	<p>Proverite da li vaša organizacija može nešto da učini da se pokaže solidarnost s jevrejskom zajednicom u svetlu antisemitskih napada.</p> <p>Planirajte zajednički kulturni događaj s jevrejskom zajednicom radi promocije tolerancije i stvaranja koalicija protiv antisemitizma.</p> <p>Identifikujte zajedničke ciljeve s jevrejskim zajednicama da biste se zajednički zalagali za bolje prikupljanje podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje i tako gradite koalicije.</p> <p>Organizujete obuku o antisemitizmu unutar svoje organizacije.</p>	<p>Obratite se jevrejskoj zajednici ili organizaciji jevrejske zajednice da biste saznali više o njenim problemima.</p> <p>Kontaktirajte jevrejsku zajednicu i druge organizacije civilnog društva i zajednice koje rade na krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p> <p>Raspitajte se kod akademskih stručnjaka ili istraživačkih instituta, kao i kod organizacija civilnog društva sa iskustvom u pružanju takve obuke.</p>	<p>Saznajte više o uticaju antisemitskih napada na svakodnevni život Jevreja.</p> <p>Saznajte više o međunarodnim standardima koji važe za vašu vladu.</p> <p>Upoznajte se sa spektrom antisemitskih napada u regionu OEBS-a i sa ključnim kontekstima koji čine pozadinu ovih napada.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Verski vođa	<p>Pokrenite međuveršku inicijativu koja će okupiti članove vaše i drugih zajednica, uključujući i druge jevrejske zajednice.</p> <p>Organizujte događaj za podizanje svesti o antisemitizmu u svojoj zajednici i pozovite gosta da predstavi inspirativan projekat o izgradnji koalicija civilnog društva.</p> <p>Počnite sa prikupljanjem podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje čija je meta vaša zajednica.</p>	<p>Potražite savet i podršku od organizacija sa iskustvom u međuverškom radu i pozovite i druge članove vaše zajednice da vam se pridruže.</p> <p>Obratite se civilnom društvu i akademskim stručnjacima.</p> <p>Obratite se stručnjacima za bezbednost jevrejske zajednice i pogledajte postoji li način da saradujete s njima u oblasti prikupljanja podataka o krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p>	<p>Saznajte o nekim međuverškim događajima i inicijativama koje su pokrenute širom regiona OEBS-a kao odgovor na antisemitske napade.</p> <p>Upoznajte se sa savremenim manifestacijama antisemitizma i naučite zašto je toliko važno prevazići ih zajedničkim pristupom i pristupom zasnovanim na ljudskim pravima.</p> <p>Naučite više o postojećim praksama.</p>
Zaštitnik prava građana	<p>Pokrenite anketu o viktimizaciji kako biste saznali više o bezbednosnim potrebama jevrejskih zajednica i njihovom iskustvu sa antisemitskim krivičnim delima počinjenim iz mržnje.</p>	<p>Konsultujte se sa organizacijama za podršku žrtvama, jevrejskom zajednicom i međunarodnim telima.</p>	<p>Saznajte više o nekim karakteristikama savremenog antisemitizma i kako on utiče na jevrejske zajednice.</p>

Ja sam	Šta mogu da učinim na rešavanju problema?	S kim mogu da radim na rešavanju problema?	Kako mogu da koristim ovu publikaciju?
Nastavnik u školi	<p>Proverite da li su jevrejski učenici u vašoj školi izloženi maltretiranju, pretnjama ili nasilju na putu do škole, kao i u školi.</p> <p>Stvorite mogućnosti učenicima da uče o judaizmu.</p> <p>Podržite obuku o savremenim oblicima antisemitizma i uključite se u nju.</p> <p>Postarajte se da programi obrazovanja o Holokaustu u vašoj školi na adekvatan i efikasan način obrađuju antisemitizam i Holokaust.</p>	<p>Posavetujte se s kolegama, obratite se organizacijama jevrejske zajednice i jevrejskim omladinskim organizacijama.</p> <p>Potražite podršku od školskog rukovodstva.</p>	<p>Saznajte više o nekim karakteristikama savremenog antisemitizma i kako on utiče na jevrejske zajednice.</p>

Aneks 4

Trust za bezbednost zajednice (Community Security Trust): Vodič o judaizmu za pripadnike policije⁶⁷

(skratio i uredio ODIHR)

Tekst koji sledi predstavlja skraćenu i uređenu verziju publikacije *Trust za bezbednost zajednice: Vodič o judaizmu za pripadnike policije*. Ovaj vodič je dobar primer postojećeg resursa na koji se službenici organa za sprovođenje zakona mogu osloniti u boljem razumevanju određenih jevrejskih tradicija i običaja, posebno onih koji se mogu odraziti na pitanja praktične bezbednosti i/ili saradnje s policijom. Treba napomenuti da su prakse istaknute u ovom Vodiču opisane generički i da nikako ne pokrivaju svu raznolikost običaja i tradicija koja postoji u svetskoj jevrejskoj zajednici. Stoga se službenici organa za sprovođenje zakona pozivaju da blisko sarađuju s članovima svojih jevrejskih zajednica, kako bi se bolje upoznali s njihovom istorijom i verskim tradicijama, kao i sa izazovima s kojima se suočavaju u pogledu antisemitizma.

ŠTA JE JUDAIZAM?

Judaizam je religija jevrejskog naroda stara skoro 4.000 godina, i kao takva, jedna je od najstarijih verskih tradicija koje se i danas praktikuju. Njegove vrednosti i istorija u velikoj meri čine i temelje hrišćanstva i islama. Na svetu ima približno dvanaest miliona Jevreja, od kojih šest miliona živi u Izraelu.

Denominacije:

Ortodokсни judaizam

Ortodokсни Jevreji veruju da je *Toru* (primarni izvor jevrejskog zakona i etike) Bog dao Mojsiju na planini Sinaj pre skoro 4.000 godina. Tora je deo *Tanaha* (Svetog pisma), koji hrišćani nazivaju Starim zavetom. Ortodokсни Jevreji takođe poštuju korpus pravne

⁶⁷ A *Police Officer's Guide to Judaism* (London: Community Security Trust, 2010), <<https://cst.org.uk/data/file/b/e/Police-Officers-guide-to-Judaism.1425054129.pdf>>.

literature, uključujući *Talmud*, izvor iz koga je izveden kodeks jevrejske *Halahe* (pravnog sistema).

Iako svi ortodoksni Jevreji poštuju Šabat i verske tradicije, samo je **haredi Jevreje** (strogo ortodoksne) lako prepoznati zbog njihove karakteristične odeće. **Savremeni ortodoksni Jevreji** se obično oblače na savremeniji način. Često su integrisaniji u društvo i nije ih lako prepoznati kao posebnu grupu, iako mnogi muškarci nose jarmulku.

Konzervativni Jevreji (masorti), reformisti i liberali

Pripadnici ovih pokreta ne posmatraju veru na isti način kao ortodoksni Jevreji. Na primer, ortodoksni Jevreji obično nose pokrivalo za glavu, čime veruju da pokazuju poštovanje Bogu. Konzervativni, reformski i liberalni Jevreji ne veruju da je to uvek neophodno, a takođe mogu imati različito tumačenje poštovanja Šabata ili propisa o ishrani. Pored toga, žene u ovom konfesijama mogu postati rabini, a muškarci i žene mogu sedeti zajedno u sinagogi.

Takođe, ima mnogo ljudi koji nisu pripadnici nijedne od konfesija niti poštuju ijedan tradicionalni zakon, ali koji se i dalje identifikuju kao Jevreji.

1. ŠABAT

Subota – Sabbath, koja se takođe naziva Šabat – Shabbat (hebrejski) ili Šabos – Shabbos (jidiš), jedan je od najvažnijih segmenata jevrejske vere. Mnogi Jevreji se uzdržavaju od različitih aktivnosti „rada“ subotom, u znak sećanja na Božiji prestanak rada sedmog dana stvaranja. Jevreji tradicionalno subotom s porodicom prisustvuju službi u sinagogi, i taj dan slave u društvu porodice i prijatelja za svečanom trpezom.

Praktični aspekti policijskih aktivnosti

Krivična dela koja nisu hitna obično se prijavljuju tek nakon što se Šabat ili praznik završe jer:

- ortodoksni Jevreji neće biti voljni da pišu izjave niti se potpisuju; i
- ortodoksni Jevreji neće hteti da koriste telefon.

Šta se smatra „radom“?

U savremenom kontekstu, ortodoksni Jevreji se na Šabat uglavnom uzdržavaju od aktivnosti kao što su:

- sve vrste poslovnih transakcija (prodavnice i preduzeća ne rade);
- vožnja i putovanje;
- korišćenje elektronske opreme (uključujući telefone, računare, radio i TV);
- novčane transakcije;
- pisanje; i

- nošenje bilo čega izvan kuće u javnim prostorima koji nisu obeleženi ritualnim verskim granicama (Eruv).

Za praktikujuće Jevreje zakoni o Šabatu su obavezujući u svim okolnostima, osim u slučaju opasnosti po život.

Period Šabata

Šabat počinje u petak oko sat vremena pre mraka ili petnaest minuta pre zalaska sunca. Stoga ortodoksni Jevreji treba da napuste posao ili školu dovoljno vremena ranije da bi stigli kući pre početka Šabata.

Hitne situacije kad postoji opasnost po život

Kad postoji opasnost po život bilo zbog medicinske ili neke druge vanredne situacije, zakoni o Šabatu se moraju zanemariti kako bi se spasli životi. Hitne službe se u ovakvim situacijama pozivaju kao i bilo kog drugog dana.

2. JEVREJSKI PRAZNICI

Praktični problemi u vezi s policijskim aktivnostima

Praznični zakoni se gotovo ne mogu razlikovati od zakona o Šabatu i za njih su vezani potpuno isti policijski problemi:

- mnogi ljudi koji obično ne prisustvuju bogoslužjenjima tokom ostatka godine učiniće to tokom ovih praznika. Sinagoge će zato biti pune, a obližnje ulice često veoma prometne.
- svaki praznik može imati posebne zahteve u pogledu policijskih aktivnosti. Jevrejski kalendar ima niz praznika i posebnih dana, bilo u spomen na velike događaje u jevrejskoj istoriji, bilo u čast određenog trenutka u godini.

Roš hašana (jevrejska Nova godina)

Roš hašana se slavi dva dana, u septembru ili oktobru, i smatra se jednim od najvažnijih perioda u jevrejskom kalendaru. To je prilika za razmišljanje o prethodnoj godini.

Praktični aspekti policijskih aktivnosti na Roš hašanu

- Mnoge sinagoge će imati dodatne službe zbog velikih gužvi u samim prostorijama ili u blizini.
- Pripadnici reformskih i liberalnih zajednica često kolima dolaze na službe u sinagogi, te može doći do znatnih zagušenja u saobraćaju i problema s parkiranjem. Čak i u ortodoksnim zajednicama može doći do povećanja prometa.
- Prvog dana popodne (ili drugog dana ukoliko prvi pada u subotu), mnogi Jevreji će prošetati do reke da simbolično „odbace“ svoje grehe. Ova ceremonija se naziva *tašlih*.

Jom kipur (Dan pomirenja)

Ovaj praznik je najsvetiji dan u jevrejskom kalendaru i uključuje molitvu za oprostaj za grehe počinjene u protekloj godini i pokajanje. Očekuje se da se svaki Jevrejin, osim dece i bolesnih, uzdrži od jela i pića 25 sati od zalaska sunca prethodne večeri pa sve dok ne padne mrak narednog dana.

Praktični aspekti policijskog rada na Jom kipur

- Sinagoge su otvorene ceo dan i veoma posećene, posebno za večernje službe.
- Mnogi ljudi će tokom dana ići peške kući na kratak odmor od molitve. Verovatno će tokom dana biti neprekidnog protoka ljudi na ulicama.
- Budući da će većina jevrejskih porodica biti u sinagogi na otvaranju i zaključenju službe za Jom kipur, njihovi domovi mogu biti izloženi provali.

Sukot (Tabernakl)

Ovaj praznik započinje pet dana nakon završetka Jom kipura i predstavlja sećanje na privremene „kolibe“ koje su Izraelci izgradili u pustinji nakon egzodusa iz Egipta. Tokom ovog osmodnevnog praznika, praktikujući Jevreji mogu jesti i spavati u sličnoj kolibi, poznatoj kao suka. Središnji dani ovog praznika su regularni radni dani.

Praktični aspekti policijskog rada na Sukot

- Mnogi Jevreji nose dugačke kutije s lišćem palmi u sinagoge i iz njih. To su ritualni predmeti koji se koriste u okviru proslave praznika.
- Sinagoge će imati suku u svojim prostorijama.

Šemini aceret i Simha Tora (okupljanje na osmi dan i radovanje zakonu)

Odmah za Sukotom su Šemini aceret (okupljanje na osmi dan) i Simha Tora, jedan od najradosnijih praznika u jevrejskom kalendaru. Mnoge sinagoge priređuju zabave nakon službe.

Praktični aspekti policijskog rada na praznik Simha Tora

- Mnoge porodice i deca će tog dana prisustvovati službama u sinagogi, a često ima i proslava na otvorenom.
- Službe u sinagogi obično će trajati mnogo duže tokom dana, a mnoge zajednice će održati i zajednički ručak. Stoga se sinagoge možda neće zatvarati sve do sredine popodneva.

Pesah

Ovaj osmodnevni praznik, koji se često poklapa sa uskršnjim vikendom, podsećanje je na oslobađanje jevrejskog naroda iz ropstva u Egiptu. Da bi se prisetili žurbe s kojom su izbegli, tokom ovog praznika ne sme se konzumirati ili posedovati hrana s kvascem poput hleba, žitarica ili piva.

Šavuot (Pedesetnica)

Šavuot se održava sedam nedelja nakon Pesaha (obično krajem maja/početkom juna) i slavi jevrejski narod koji je primio Toru. Praznik traje dva dana i tradicionalno se tokom tih dana jedu mlečni proizvodi.

Praktični aspekti policijskog rada na Šavuot

- Po tradiciji, noć prve večeri ovog praznika provodi se u učenju, pa na ulicama i u sinagogama može biti mnogo ljudi.

Hanuka (Praznik svetlosti)

Ovaj radosni praznik slavi se paljenjem svećnjaka (zvanih hanukije) svake večeri tokom osam noći. Među ostalim tradicionalnim običajima vezanim za ovaj praznik su konzumiranje hrane spremene na ulju, poput krofnica i palačinki od krompira, davanje poklona i održavanje zabava.

Praktični aspekti policijskog rada na Hanuku

- Porodice tradicionalno stavljaju (ponekad skupe) svećnjake na prozore prema ulici. Zbog toga se mogu dogoditi provale i požari, a vođama zajednice treba dati odgovarajući savet.
- Neke jevrejske zajednice organizuju ceremonije Hanuke na javnim mestima.

Purim

Na ovaj jednodnevni praznik priziva se u sećanje priča o Esteri, jevrejskoj kraljici u Persiji, koja je sprečila zaveru jednog kraljevog savetnika da pobije sve Jevreje. Pored priče koja se u sinagogi čita iz posebnog svitka zvanog megila, to je i dan za zabave i zajedničke proslave u zajednici.

Praktični aspekti policijskog rada na Purim

- Ovo je dan radosti i zabave, a kostimi se tradicionalno nose čak i na javnim mestima.
- Po tradiciji, mnogi ljudi šetaju po kraju i prikupljaju dobrotvorne priloge i dele pakete s hranom prijateljima.
- Ovo je jedna od retkih prilika u godini u kojoj se podstiče konzumacija alkohola. To može dovesti do pojedinačnih slučajeva asocijalnog ponašanja.

3. HRANA

Jevrejski propisi o ishrani uređuju način pripreme i posluživanja košer hrane. Jevreji koji slede kašrut pravila o ishrani ješće samo hranu, proizvedenu ili spremljenu, koja nosi pouzdan pečat odobrenja rabinskih vlasti. To uključuje mesne proizvode, pečenu hranu i mlečne proizvode. Za praktikujuće Jevreje, svi sudovi za kuvanje, posuđe i pribor za jelo smeju se koristiti samo za košer hranu. Mlečna hrana i mesna hrana moraju se držati odvojeno i kuvati i služiti u različitim loncima i posudama za svaku od njih. Praktikujući Jevreji će jesti samo u restoranima koje nadgleda organ ovlašćen za pridržavanje pravila kašruta.

4. JEVREJSKA ODEĆA I JEVREJSKI DOMOVI

Praktikujući jevrejski muškarci neprestano pokrivaju teme, obično malom kapom koju zovu jarmulka ili kipa. Neki takođe mogu nositi odevni predmet s resicama, nazvan cicit, kao donji veš, i to može biti vidljivo ispod struka.

Udate ortodoksne Jevrejke u znak skromnosti neprestano pokrivaju kosu ili nose periku. Nosiće samo skromnu odeću, a mnoge neće nositi pantalone, kratke suknje ni kratke rukave.

Sve tradicionalne jevrejske kuće mogu se identifikovati po mezuzi. To je mala kutija koja sadrži dva biblijska teksta, a postavlja se na desni stup vrata većine soba u jevrejskom domu, uključujući ulazna vrata.

5. SINAGOGA I MOLITVA

Praktični aspekti policijskog rada

Nije neophodno da policijski službenici muškog pola nose kapu prilikom ulaska u sinagogu, ali gest pokrivanja glave ipak će biti cenjen kao znak poštovanja.

- Ukoliko fotografišete, pravite video ili zvučne zapise u sinagogi tokom službi na Šabat ili neki drugi praznik, treba to da činite diskretno.

Po običaju, očekuje se da se svi muškarci i dečaci stariji od trinaest godina mole tri puta dnevno. Iako se ovo može izvoditi pojedinačno, mnogi muškarci radije dolaze u sinagogu i mole se zajedno s najmanje deset prisutnih muškaraca. Takva molitvena grupa, koja se naziva minjan, posebno je važna kada je čovek u periodu žalosti.

- Svakodnevne jutarnje molitve obično se održavaju između 6:00 i 9:00, i traju oko 45 minuta. Tokom molitve nose se filakterije (male kožne kutije u kojima se nalaze biblijski tekstovi poznati kao tefilin) i molitveni šal.

- Svakodnevne popodnevne i večernje molitve obično traju oko petnaest minuta. Žene se takođe mole, ali od njih se ne zahteva da nose filakterije ili šalove tokom molitve.

Propisi o ponašanju u sinagogi variraju u zavisnosti od konfesije judaizma kojoj osoba pripada.

- U ortodoksnim sinagogama žene sede odvojeno od muškaraca, bilo gore u galeriji, bilo bočno od muškaraca. Muškarci nose tradicionalni pokrivku za glavu. Udate žene pokrivaju glave kapama, perikama ili maramama, i očekuje se da su skromno odevene.
- U konzervativnim, reformskim i liberalnim sinagogama muškarci i žene obično sede zajedno tokom službe.

Hebrejski je tradicionalni jezik jevrejske molitve i koristi se u različitom stepenu u službama i proslavama svake konfesije.

6. ŽIVOTNI CIKLUS JEVREJA

Rođenje

Jevrejski dečaci se obrezuju na ceremoniji koja se zove *brit milah*. Obrezivanje se obavlja kad je beba stara osam dana, ili što je pre moguće ukoliko postoje medicinski razlozi za kašnjenje. Obrezivanje obavlja mo(h)el, obučeni jevrejski praktičar koji može biti i lekar s licencom. Ime dečaka se često ne objavljuje do obrezivanja.

Devojčicama se obično ime daje u sinagogi, često na prvi Šabat posle rođenja.

Bar micva / bat micva

U pogledu mnogih verskih rituala, dečaci su prepoznati kao punoletni i punopravni članovi zajednice s trinaest godina, kad slave svoju bar micvu (doslovno „sin zapovedi“). Devojčice u ovu fazu stižu sa dvanaest, kada one slave svoju bat micvu. I dečaci i devojčice prolaze kroz period intenzivnog učenja koji prethodi toj prilici.

Venčanja

Jevrejska venčanja mogu se održati bilo kog dana u nedelji, osim subote, jevrejskih praznika i određenih perioda žalosti po jevrejskom kalendaru. Jevrejsko venčanje se može održati na bilo kom mestu, ali obično se održava u sinagogi ili ispred nje. Tradicionalno je da prijatelji i porodica para organizuju slavljeničke obroke tokom cele nedelje nakon venčanja.

Sahrana i žalost

Telo nikada ne treba ostavljati bez nečijeg prisustva, a od vitalne je važnosti da se na telu radi što manje korekcija:

- Oči treba da budu sklopljene a vilice zatvorene i telo pokriveno belim prekrivačem.

- Sahrano treba obaviti što je pre moguće nakon smrti, često istog dana.
- U ortodoksnim zajednicama često se okuplja veliki broj ljudi na ulicama da izrazi svoje žaljenje.

Kada osoba jevrejske vere umre, od presudnog je značaja da se prema telu uvek postupa pažljivo i sa izuzetnim pijetetom. Postoje posebna pravila za pripremu tela za ukop i telo ni u jednom trenutku ne treba ostavljati bez nadzora. Autopsije i post-mortem ispitivanja nisu dozvoljeni po jevrejskim pravilima, osim ukoliko to zahteva građanski zakon. Kremiranje se praktikuje u nekim reformskim i liberalnim zajednicama, ali je strogo zabranjeno u ortodoksnim jevrejskim zajednicama. Posle sahrane, uža porodica preminulog je u žalosti kod kuće sedam dana. Ovo je poznato kao period šive.

Aneks 5: Jevrejski praznici 2017-2022.

2017

Pesah	11-18. april
Šavuot, Šavot	31. maj - 1. jun
Tiša beav	1. avgust
Roš hašana	21-22. septembar
Jom kipur	30. septembar
Sukot	5-6. oktobar
Simhat Tora	13. oktobar
Hanuka	13-20. decembar

2018

Roš hašana	10-11. septembar
Jom kipur	19. septembar
Sukot	24-30. septembar
Simhat Tora	2. oktobar
Hanuka	3-10. decembar
Tu bišvat	31. januar
Purim	1. mart
Pesah	31. mart - 7. april
Šavuot	20-21. maj
Tiša beav	22. jul

2019

Roš hašana	30. septembar - 1. oktobar
Jom kipur	9. oktobar
Sukot	14-20. oktobar
Simhat Tora	22. oktobar
Hanuka	23-30. decembar
Tu bišvat	21. januar
Purim	21. mart
Pesah	20-27. april
Šavuot	9-10. jun
Tiša beav	11. avgust

2020

Roš hašana	19-20. septembar
Jom kipur	28. septembar
Sukot	2-9. oktobar
Simhat Tora	11. oktobar
Hanuka	11-18. decembar
Tu bišvat	10. februar
Purim	10. mart
Pesah	9-16. april
Šavuot	29-30. maj
Tiša beav	30. jul

2021

Roš hašana	7-8. septembar
Jom kipur	16. septembar
Sukot	21-27. septembar
Simhat Tora	29. septembar
Hanuka	29. novembar - 6. decembar
Tu bišvat	28. januar
Purim	26. februar
Pesah	28. mart - 4. april
Šavuot	17-18. maj
Tiša beav	18. jul

2022

Roš hašana	26-27. septembar
Jom kipur	5. oktobar
Sukot	10-16. oktobar
Simhat Tora	18. oktobar
Hanuka	19-26. decembar
Tu bišvat	17. januar
Purim	17. mart
Pesah	16-23. april
Šavuot	5-6. jun
Tiša beav	7. avgust

Aneks 6

„Radna definicija antisemitizma“ usvojena od Međunarodne alijanse za sećanje na Holokaust (IHRA)

RADNA DEFINICIJA ANTISEMITIZMA

Pravno neobavezujuća Radna definicija antisemitizma usvojena je na plenarnom sastanku IHRA u Bukureštu 26. maja 2016. godine. Od tada je Radnu definiciju usvojilo ili odobrilo više zemalja, vladinih tela i međunarodnih organizacija.

26. maja 2016. godine u Bukureštu je odlučeno da se usvoji sledeća:

Pravno neobavezujuća Radna definicija antisemitizma:

„Antisemitizam je određeno viđenje Jevreja, koje se može izraziti kao mržnja prema Jevrejima. Retoričke i fizičke manifestacije antisemitizma usmerene su prema Jevrejima i pojedincima koji nisu Jevreji, odnosno njihovoj imovini, institucijama i religijskim objektima jevrejske zajednice“.

Kako bi pomogli radu Međunarodne alijanse, sledeći primeri mogu poslužiti kao ilustracije:

Manifestacije antisemitizma mogu biti usmerene protiv države Izrael, doživljene kao jevrejska kolektivnost. Međutim, kritikovanje Izraela koje je slično onom upućenom bilo kojoj drugoj državi ne može se smatrati antisemitskim. Antisemitizam često optužuje Jevreje za zaveru u kojoj navodno učestvuju sa ciljem nanošenja štete čovečanstvu. Jevreji se često krive kada „stvari idu naopako“. Ovo se izražava kroz govor, pisanu reč, različite vizuelne formate i druge aktivitetes, uz predstavljanje Jevreja kroz negativne stereotipe.

Savremeni primeri antisemitizma u javnom životu, medijima, školama, na radnom mestu i u verskoj sferi mogli bi, uzimajući u obzir celokupan kontekst, da uključuju, između ostalog i:

- Pozivi na ubijanje ili opravdavanje ubijanja ili povređivanja Jevreja u ime radikalne ideologije ili ekstremističkih religioznih ubeđenja.
- Stvaranje lažnih i stereotipnih optužbi protiv Jevreja sa ciljem demonizacije i dehumanizacije Jevreja, odnosno jevrejskog kolektiva, u šta spadaju, između ostalih, mit o jevrejskoj zaveri po kojoj Jevreji vladaju svetom, mit o jevrejskoj kontroli nad medijima, bankama, vladama, društvenim institucijama i slično;
- Optuživanje pojedinaca Jevreja ili celog jevrejskog naroda da su odgovorni za stvarna ili izmišljena (ne) dela koja je učinio neki drugi Jevrejin, ili grupa, ili čak nejevreji;
- Poricanje činjenica, obima, mehanizama (na primer, negiranje postojanja gasnih komore) ili organizovanosti genocida nad jevrejskim narodom od strane nacističke Nemačke i njenih saradnika i saučesnika tokom Drugog svetskog rata (Holokaust).
- Optuživanje Jevreja kao narod, ili Izrael kao državu, za izmišljanje ili preuveličavanje Holokausta.
- Optuživanje sugrađana Jevreja da su lojalniji „svetskoj jevrejskoj zajednici“ ili državi Izrael, i da joj daju prednost i zastupaju njene interese radije nego interese zemlje u kojoj žive, odnosno čiji su državljani.
- Uskraćivanje prava jevrejskog naroda na samoopredeljenje, na primer, tvrdnjom da je postojanje države Izrael rasistički poduhvat.
- Primena dvostrukih standarda zahtevajući od države Izrael ponašanje koje se ne očekuje ili zahteva od bilo koje druge demokratske države.
- Korišćenje simbola i slika povezanih sa klasičnim antisemitizmom (na primer, tvrdnje da su Jevreji ubili Isusa ili ritualna ubistva) za karakterizaciju Izraela ili Izraelaca.
- Poređenje savremene izraelske politike sa politikom nacista.
- Smatrati Jevreje kolektivno odgovornim za postupke države Izrael.

Antisemitska dela su krivična dela kada su tako definisana zakonom (na primer, u nekim zemljama je zabranjeno poricanje Holokausta ili distribucija antisemitskih materijala).

Krivična dela se mogu okarakterisati kao antisemitska onda kada je cilj napada, odnosno krivičnog dela, bilo da se radi o ljudima ili imovini, odabran zato što je jevrejski, ili što je doživljen kao jevrejski, ili da ima veze sa Jevrejima.

Antisemitska diskriminacija je uskraćivanje Jevreja mogućnosti ili usluga dostupnim drugima, i nezakonita je u mnogim zemljama.⁶⁸

68 IHRA Plenary decision to adopt working definition of antisemitism, op. cit., napomena 15.

osce

ODIHR